REDACTIONEEL

Piet de Haan (de.haan.p@hetnet.nl)

Er zijn diverse redenen waarom leden van historische kringen of verenigingen in de oude boeken duiken. Familiehistorie, oude gebouwen, kerkepaden en ga zo maar door. Dankbaar, vaak zonder het te vermelden, maken we gebruik van al die gegevens die door collega-zoekers, of door wat voor instelling dan ook, beschikbaar worden gesteld. Een van de grote bronnen is De Kerk van Jezus Christus van de Heiligen der Laatste Dagen, in de volksmond de Mormonen genoemd. In dit nummer van De Sneuper door R.R. van der Ploeg een artikel over de inspanningen van deze Kerk op het gebied van de genealogie. Hieruit blijkt dat de nieuwsgierigheid naar het oude, die velen van ons aan het zoeken heeft gezet, niet hun drijfveer is.
Zo staat er op de website van De Kerk van Jezus Christus van de Heiligen der Laatste Dagen o.a. het volgende:
------De leden geloven dat het werk dat voor de overleden voorouders wordt verricht alleen geldig is als deze voorouders het alsnog vrijwillig accepteren. Eenieder behoudt immers, ook na zijn of haar dood, de mogelijkheid om in vrijheid keuzes te maken. -----
Verder in dit nummer o. a. het mooiste huis van Dokkum en de Huguenin-kaarten van Friesland, genealogieën, voetpaden kortom voor een ieder wel wat.
Mochten er reacties op een artikel zijn dan horen wij die graag maar correcties zijn misschien nog wel belangrijker.

BESTUURLIJK

Jan de Jager (kouwe@chello.nl)

Nu de zomer weer bijna voorbij is, kunnen we onze hobby werkzaamheden weer oppakken. De lange herfstavonden nodigen uit om weer allerlei onderzoek te doen. Wij als bestuur hebben onze eerste vergadering al weer achter de rug en hopen op een geslaagde **ledendag op 1 oktober in de Kruisweg te Damwoude** (zie ook aankondiging in nummer 75!!).
Verder hopen we dat de diverse werkgroepen (oral historie en de fotowerkgroep en misschien wel andere) een goede doorstart hebben zo na de zomer en de leden hiervan enthousiast verder kunnen gaan met hun “werk”. De Cd rom met alle Sneupers is reeds verschenen en velen hebben deze al besteld. U hebt nog steeds de mogelijkheid om deze voor de intekenprijs te bestellen bij het bestuur.

GENEALOGIE OSINGA, DEEL 2

Eimert Smits

A-V-a FRANS JANS OSINGA, zoon van Jan Tjerks Osinga en Sijbrigje Jochums Haakma (A-IV-a), geboren op donderdag 26 januari 1792 te Aalsum, gedoopt op zondag 12 februari 1792 aldaar, overleden op donderdag 11 juli 1867 aldaar, 75 jaar oud. Hij is getrouwd op maandag 29 mei 1820 te Damwoude, op 28-jarige leeftijd met ANTJE KLASES DIJKSTRA (23 jaar oud), geboren in 1797 te Birdaard, overleden op dinsdag 9 april 1833 te Aalsum. Uit dit huwelijk:
1 SIJBRIGJE FRANSES OSINGA, volgt onder A-VI-a.

A-V-b KLAAS FOKKES OSINGA, zoon van Fokke Klases (A-IV-b) en Janke Durks, geboren op zondag 23 maart 1766 te Dokkum, gedoopt op woensdag 26 maart 1766 aldaar, timmerman en winkelier, overleden op dinsdag 13 december 1825 te Dokkum, C143. Belijdenis gedaan op 21-4-1813 in de NH kerk te Dokkum. Klaas is verdronken in het water bij de Koekebakkersbrug, vermoedelijk door gladheid. Hij is getrouwd op zondag 11 mei 1794 te Dokkum, op 28-jarige leeftijd met AALTJE MEINDERTS REISIGER (25 jaar oud), dochter van Meindert Tjisses (vd Hoek) (A-IV-f) en Korneliske Jogchums Reisiger, geboren in 1769 te Dokkum, overleden op zondag 20 april 1834 te Dokkum, C143, 65 jaar oud. Uit dit huwelijk:
1 FOKKE KLASES OSINGA, volgt onder A-VI-b.
2 KORNELISKE KLASES OSINGA, geboren op dinsdag 4 juli 1797 te Dokkum, gedoopt op zondag 16 juli 1797 aldaar, dienstmeid, overleden op dinsdag 9 juni 1818 te Dokkum,C143, 20 jaar oud.
3 JANKE KLASES OSINGA, geboren op zaterdag 17 augustus 1799 te Dokkum. Zij is getrouwd op zondag 27 mei 1821 te Dokkum, op 21-jarige leeftijd met HENDRIK MEFFERT (23 jaar oud), zoon van Herman Meffert (A-V-q) en Sjoerdje Hansma, geboren in 1798 te Dokkum, kleermaker.
4 MEINDERT KLASES OSINGA, volgt onder A-VI-c.
5 METJE KLASES OSINGA, geboren op donderdag 6 oktober1803 te Dokkum, gedoopt op woensdag 26 oktober 1803 aldaar, overleden op donderdag 24 juli 1884 te Aalsum, no 43. Zij was gehuwd met RINGNOLDUS.
6 JELTJE KLASES OSINGA, geboren op vrijdag 1 november 1805 te Dokkum, gedoopt op woensdag 4 december 1805 aldaar, overleden

op vrijdag 25 december 1812 te Dokkum, C143, 7 jaar oud.
7 TJIPKE KLASES OSINGA, geboren op maandag 21 september 1807 te
Dokkum, gedoopt op zondag 11 oktober 1807 aldaar, overleden op maandag 30 november 1807 aldaar.
8 TJIPKE KLASES OSINGA, volgt onder A-VI-d.
9 GERKE KLASES OSINGA, geboren in 1809 te Dokkum. Hij was gehuwd
met HILTJE RIENKS POUTSMA.
10 SIMON KLASES OSINGA, volgt onder A-VI-e.
11 DURK KLASES OSINGA, geboren op maandag 28 februari 1814 te
Dokkum. Getuige bij de geboorte is Tjipke Fokkes Osinga, Mr. brouwer. Durk vertrekt op 20-5-1882 naar Marsum.

A-V-c DURK FOKKES OSINGA, zoon van Fokke Klases (A-IV-b) en Janke Durks, geboren op maandag 13 november 1769 te Dokkum, gedoopt op zondag 19 november 1769 aldaar, overleden op zondag 21 september 1828 te Dokkum, C161, 58 jaar oud. Hij is getrouwd op zondag 22 mei 1796 te Dokkum, op 26-jarige leeftijd met AKKE SAKES HOEKSTRA (28 jaar oud), dochter van Sape Jilles (A-IV-i) en Zuster Durks, geboren in 1768 te Rinsumageest, overleden op dinsdag 15 november 1814 te Dokkum, C161.
Uit dit huwelijk:
1 JANTIE DURKS OSINGA, geboren op woensdag 15 maart 1797 te
Dokkum, gedoopt op zondag 2 april 1797 aldaar, overleden op zondag 21 november 1858 te Bolsward, 61 jaar oud. Zij was gehuwd met KLAAS DOUWES FABER, geboren op vrijdag 5 oktober 1792 te Bolsward, gedoopt op zondag 21 oktober 1792 aldaar, koemelker, trekschipper tussen Bolsward-L'warden, overleden op dinsdag 19 januari 1875 te Bolsward, 82 jaar oud. Klaas is een zoon van Douwe Hanses en Mayke Freerks.
2 SUSTER DURKS OSINGA, geboren op zaterdag 26 mei 1798 te Dokkum,
overleden op dinsdag 7 januari 1868 te Dokkum, C57, 69 jaar oud.
3 SIMON DURKS OSINGA, volgt onder A-VI-f.
4 RINSKE DURKS OSINGA, geboren in 1804 te Dokkum. Zij is getrouwd
op zondag 14 mei 1837 te Dokkum, op 33-jarige leeftijd met DOUWE JOHANNES TASMA (26 jaar oud), geboren 1811 te Holwerd, uurwerkmaker.
5 DIEUWKE DURKS OSINGA, geboren in 1809 te Dokkum, overleden op
donderdag 9 november 1826 te Dokkum,C61, 17 jaar oud.

A-V-d TJIPKE FOKKES OSINGA, zoon van Fokke Klases (A-IV-b) en Janke Durks, geboren op woensdag 3 april 1776 te Dokkum, gedoopt op maandag 8 april 1776 aldaar, mr. bierbrouwer, overleden op maandag 21

augustus 1826 te Dokkum C142, begraven op donderdag 24 augustus 1826. Hij is getrouwd op zondag 16 mei 1813 te Dokkum, op 37-jarige leeftijd met SJOUKJE HARMANUS BOEKHOUT (23 jaar oud), dochter van Harmanus Boekhout (A-IV-h) en Rienkje Rienks, geboren in 1790 te Dokkum. Uit dit huwelijk:

1 FOKKE TJIPKES OSINGA, geboren op maandag 31 januari 1814 te Dokkum, overleden op vrijdag 22 september 1871 aldaar. Fokke was ongehuwd en had als beroep bierbrouwer en daarnaast was hij wethouder voor de stad Dokkum in de jaren 1859, 1867-1871. Lid van de gemeenteraad van 1852-1867 en 1863-1875 te Dokkum.

2 RIENKJE TJIPKES OSINGA, geboren in 1817 te Dokkum, overleden op zondag 15 mei 1842 te Dokkum, C142, 25 jaar oud, ongehuwd.

3 HARMANUS TJIPKES OSINGA, geboren in 1819 te Dokkum.

4 JANKE TJIPKES OSINGA, geboren in 1820 te Dokkum, overleden op maandag 21 oktober 1833 aldaar, 13 jaar oud.

5 RINSKE TJIPKES OSINGA, geboren in 1822 te Dokkum, overleden op donderdag 20 maart 1856 te Dokkum, C142, 34 jaar oud.

6 TJIPKE TJIPKES OSINGA, geboren in september 1826 te Dokkum, overleden op vrijdag 10 november 1826 te Dokkum, C142.

A-V-e METJE FOKKES OSINGA, dochter van Fokke Klases (A-IV-b) en Janke Durks, geboren op zondag 31 maart 1782 te Dokkum, gedoopt op zondag 14 april 1782 aldaar, overleden op zondag 9 december 1849 aldaar, 67 jaar oud. Zij deed belijdenis op zondag 5-5-1820 in de NH kerk te Dokkum. Zij is getrouwd op zondag 9 februari 1806 te Dokkum, op 23-jarige leeftijd met AREND JANS KONING, geboren in 1781 te Dokkum.
Uit dit huwelijk:

1 JANKE ARENDS KONING, geboren op dinsdag 3-11-1807 te Dokkum.

A-V-f KLAAS SIJMENS OSINGA, zoon van Sijmen Klases (A-IV-c) en Iebeltje Harmens, geboren op maandag 28 september 1778 te Dokkum, gedoopt op zondag 4 oktober 1778 aldaar, overleden op dinsdag 24 november 1829 te Dokkum, C157, 51 jaar oud. Hij is getrouwd op zondag 22 mei 1803 te Dokkum, op 24-jarige leeftijd (1) met MEINSKJE SIPKES, overleden op woensdag 18 april 1810 te Dokkum, begraven op zaterdag 21 april 1810 aldaar. Hij is getrouwd op zondag 4 september 1814 te Dokkum, op 35-jarige leeftijd (2) met REINTJE LUITJENS BOS (28 jaar oud), geboren in 1786 te Dokkum. Reintje dochter van Luitjens Jacobs Bos en Aukje Teunis. Uit dit huwelijk:

1 IEBELTJE KLASES OSINGA, volgt onder A-VI-g.

2 SIPKE KLASES OSINGA, geboren vrijdag 19 december 1806 te Dokkum.
3 AUKJE KLASES OSINGA, geboren in december 1814 te Dokkum,
overleden op woensdag 15 maart 1815 te Dokkum, D196.
4 AUKJE KLASES OSINGA, geboren in juli 1817 te Dokkum, overleden op
dinsdag 26 februari 1828 te Dokkum, C157, begraven op donderdag 28 februari 1828, 10 jaar oud.
5 SIJMENTJE KLASES OSINGA, geboren in 1819 te Dokkum, overleden
op vrijdag 7 juni 1822 te Dokkum, C157, 3 jaar oud.
6 HILTJE KLASES OSINGA, geboren in 1822 te Dokkum. Zij is getrouwd
op zondag 13 juli 1851 te Dokkum, op 29-jarige leeftijd met JOHANNES JACOBUS HOLLING, geboren in 1818.
7 SIJMENTJE KLASES OSINGA, geboren op zaterdag 2 augustus 1823 te
Dokkum, overleden op 26 augustus 1826 te Dokkum, C157.
8 SIMON KLASES OSINGA, geboren op donderdag 28 februari 1828 te
Dokkum, overleden op 3 november 1828 te Dokkum, C157.

A-V-g METJE SIJMENS OSINGA, dochter van Sijmen Klases (A-IV-c) en Iebeltje Harmens, geboren in 1783 te Dokkum, overleden op woensdag 3 september 1856 te Dokkum, A810, 73 jaar oud. Metje was later winkeliersch, zie Gem. akte 1403 dd 6-10-1821, archief Dokkum. Zij is getrouwd op zondag 17 mei 1807 te Aalsum, op 24-jarige leeftijd met FREERK BAUKES STEENSTRA (28 jaar oud), geboren in 1779 te Dokkum, overleden voor 1840 aldaar. Gewoond Oostersingel B141. Freerk begraven op 24-12-1815, graf no 40 eigendom van Sijmen Klases. Uit dit huwelijk:
1 IEBELTJE FREERKS STEENSTRA, geboren op dinsdag 15 maart 1808 te
Aalsum, gedoopt op zondag 17 april 1808 aldaar.
2 BAUKE FREERKS STEENSTRA, geboren op dinsdag 19 december 1809
te Aalsum, gedoopt op zondag 14 januari 1810 aldaar.

A-V-h JAN SIJMENS OSINGA, zoon van Sijmen Klases (A-IV-c) en Aaltje Jans, geboren in 1797 te Dokkum, schoenmakersknecht, overleden op vrijdag 5 januari 1872 te Dokkum,B98, 75 jaar oud. Jan deed belijdenis in mei 1829 in de NH kerk te Dokkum. Samen met Klaaske heeft hij gewoond aan de Hoogstraat 17 te Dokkum. Hij is getrouwd op zondag 19 mei 1822 te Dokkum, op 25-jarige leeftijd (1) met WYTSKE LOURENS DE JAGER (17 jaar oud), geboren in 1805 te Hantum (ook Westergeest), overleden op zaterdag 17 maart 1838 te Dokkum, C17, 33 jaar oud. Wytske was een dochter van Lourens Piebes de Jager en Sijke Emkes, ze was naaister en haar vader was koemelker te Oostrum. Uit dit huwelijk:
1 LOURENS JANS OSINGA, geboren maandag 17 februari 1823 Dokkum,

schoenmaker, overleden op zondag 8 maart 1846 te Dokkum, C17, 23 jaar oud. Lourens was ongehuwd.

2 AALTJE JANS OSINGA, geboren op maandag 20 december 1824 te Dokkum, overleden op donderdag 4 juni 1829 te Dokkum, C17.

3 SIJKE JANS OSINGA, geboren op maandag 17 maart 1828 te Dokkum,

overleden op donderdag 9 maart 1905 aldaar, 76 jaar oud. Zij is getrouwd op zondag 16 mei 1847 te Dokkum, op 19-jarige leeftijd met ANDRIES WATSES KRAAK (29 jaar oud), geboren Dokkum 1818, overleden aldaar. Andries was een zoon van Watze Kraak en Jitske Mintjes Visser en ze woonden aan de Kleine Breedstraat B114.

4 SIMON JANS OSINGA, geboren op woensdag 30 juni 1830 te Dokkum,

winkelier, overleden op maandag 3 januari 1910 te Dokkum, B69. Ze hadden onroerend goed en erfgenaam was C.L.Liezenberg, koopman. Hij is getrouwd op donderdag 3 mei 1866 te Dokkum, op 35-jarige leeftijd met ANNA BOEKHOUT (29 jaar oud), geboren op dinsdag 19 juli 1836 te Dokkum, overleden op maandag 19 februari 1917 aldaar. Dochter van Brant Paulus Boekhout, geb. Birdaard 4-9-1799, kleermaker te Dokkum, overleden Dokkum, 21-10-1876 en Sibbeltje Andries van der Meij, geb. Hantumeruitburen 13-5-1798 en overleden Dokkum 20-7-1870. ***Archief Dokkum no.299/ testament A.Boekhout, wed. van Siemen Jans Osinga vermaakt f 1000,= aan de NH kerk te Dokkum op 2 juli 1914. ***

5 KLAAS JANS OSINGA, geboren op woensdag 9 januari 1833 te Dokkum.

Overleden op zaterdag 11 april 1896 te Dokkum, B46.

6 HARMEN JANS OSINGA, geboren op woensdag 1 juli 1835 te Dokkum,

overleden op woensdag 1 juli 1835 te Dokkum, C17.

7 PIETER JANS OSINGA, volgt onder A-VI-h. Hij is getrouwd op

donderdag 25 oktober 1838 te Dokkum, op 41-jarige leeftijd (2) met KLAASKE LIEUWES VAN DER MEULEN, geboren 1814 te Holwerd. Dochter van Lieuwe Idses van der Meulen en Trijntje Klases Wierda.

8 TRIJNTJE JANS OSINGA, geboren in juli 1839 te Dokkum, overleden op

woensdag 1 januari 1840 te Dokkum, C17.

9 ALLE JANS OSINGA, geboren op vrijdag 22 november 1844 te Dokkum,

overleden op woensdag 27 augustus 1862 te Dokkum, B70.

10 TRIJNTJE JANS OSINGA, geboren in 1847 te Dokkum. Zij is getrouwd

op donderdag 10 juni 1869 te Dokkum, op 22-jarige leeftijd met BARTELE PRINS, geboren in 1844 te Holwerd.

11 AALTJE JANS OSINGA, geboren op vrijdag 1 februari 1850 te Dokkum,

overleden op dinsdag 16 februari 1864 te Dokkum, B70.

12 SJOUKJE JANS OSINGA, geboren in april 1851 te Dokkum, overleden

op vrijdag 14 januari 1853 te Dokkum, B70, 1 jaar oud.

13 KORNELIA JANS OSINGA, geboren in 1852 te Dokkum. Zij was gehuwd met JACOB BOORSMA, zoon van Johannes Jacobs Boorsma (A-V-u) en Janna Piers Osinga, geboren in 1853 te Franeker. Janna geboren 30-7-1830 te Dokkum is een dochter van Pier Nammens Osinga en Gertje Jans Klaver.
14 SJOUKJE JANS OSINGA, geboren in september 1857 te Dokkum, overleden op donderdag 31 maart 1859 te Dokkum, B70.

A-V-i JOHANNES BARTELES VAN DER HOEK, zoon van Bartele Johannes (van der Mey) (A-IV-e) en Sytske Popes, geboren op zondag 27 juli 1783 te Damwoude, overleden op vrijdag 27 oktober 1854 aldaar, 71 jaar oud. Hij is getrouwd op zondag 1 juni 1806 te Damwoude, op 22-jarige leeftijd met JELTJE MEINDERTS REISIGER (28 jaar oud), dochter van Meindert Tjesses (vd Hoek) (A-IV-f) en Korneliske Jogchums Reisiger, geboren op woensdag 23 juli 1777 te Damwoude, overleden op woensdag 21 augustus 1816 aldaar.

****

Zie artikel op bl. 151
Toen de grindwegen gereed waren, namen veel ondernemers het initiatief om er, na toestemming van de gemeente, gebruik van te maken, getuige deze advertentie in de Dockumer Courant in 1875. Ook met hondenkarren werd er langs de nieuwe wegen gereden.

LEES DIT!

Ondergeteekende bericht aan het geachte Publiek en aan Heeren Kooplieden, dat hij voornemens is zich als Postrijder te Nijkerk te vestigen.

Woensdag 22 Sept. voor het eerst af te rijden bij W. Bergmans, Logementhouder te Nijkerk, precies 's middags 12½ uur naar Dockum en 's avonds 5 uur terug naar Nijkerk.

Maandags avonds 6 uur van Nijkerk naar Dockum.

Verzoekt vriendelijk gunst en recommandatie.

ANNE VAN DER MEULEN,
Postrijder en Voerman te Nijkerk (Oostd.)

BEKENDMAKING.

DE BURGEMEESTER VAN OOSTDONGERADEEL, brengt, ter voorkoming van mogelijke ongelukken, ter algemeene kennisse, dat de *bermen* of *kanten* van de in aanleg zijnde Kunstwegen in die Gemeente (voor zoo verre die Wegen reeds zijn begrind), door het graven van *greppels* voor de passage met Rij- of Voertuigen onbruikbaar zijn gemaakt, ten einde te bevorderen dat die passage steeds over het grindbed plaats hebbe; wordende een ieder alzoo gewaarschuwd, vooral bij avond of nacht, van die Wegen met omzigtigheid gebruik te maken.

Metslawier, den 8 April 1856.

De Burgemeester voornoemd,
ANDREÆ.

KWARTIERSTAAT THEUNIS DOEKES PRINS

A. van der Wel-Prins (welprins@planet.nl)

--I--

1 Theunis Doekes Prins. Geboren 7 september 1862 te Raard Westdongeradeel, gedoopt 18 januari 1863 te Raard Westdongeradeel (WED), Predikant, overleden 22 maart 1929 te De Knijpe op 66-jarige leeftijd, begraven te Bolsward.

--II—(Ouders)

2. Doeke Piers Prins . Geboren 10 februari 1832 te Sijbrandahuis, Landbouwer, overleden 5 december 1904 te Hantumhuizen, WED op 72-jarige leeftijd, begraven te Ternaard. Gehuwd 14 mei 1857 te Ternaard WED met:

3. Foekje Theunis Posthumus. Geboren 21 april 1831 te Ternaard, overleden 28 december 1921 te Dokkum op 90-jarige leeftijd, begraven te Ternaard, *uit dit huwelijk:*

a. Pier Doekes Prins, geboren 4 juli 1858 te Raard WED, Gardenier, overleden 6 maart 1905 te Hantumhuizen WED op 46-jarige leeftijd, begraven te Ternaaard.

b. Tjalling Doekes Prins, geboren 20 oktober 1859 te Raard WED, over-leden 19 mei 1943 te Dokkum op 83-jarige leeftijd, begraven te Ternaard.

c. Theunis Doekes Prins (zie: 1).

d. Ytje Doekes Prins, geboren 15 maart 1865 te Raard WED, overleden 2 mei 1955 te Raard WED op 90-jarige leeftijd.

e. Reinder Doekes Prins, geboren 29-01-1868 te Hantum WED, Land-bouwer, overleden 30 september 1949 te Dokkum.

f. Renze Doekes Prins, geboren 23 april 1869 te Hantum WED, overleden 29 september 1869 te Hantumhuizen op 0-jarige leeftijd.

g. Eeke Doekes Prins, geboren 30 mei 1872 te Hantum WED, overleden 2 april 1958 te Leeuwarden op 85-jarige leeftijd, begraven te Ternaard .

--III--Grootouders:

4. Pier Doekes Prins. Geboren 2 maart 1808 te Janum, gedoopt 27 maart 1808 te Birdaard Dantumadeel (DAN), Boer, Vleeshouwer te Bornwird, overleden 29 juli 1877 te Raard op 69-jarige leeftijd. Gehuwd 3 mei 1831 te Rinsumageest DAN met:

5. Ytje Jacobs Tuininga. Geboren 13 oktober 1813 te Sybranda-huis, overleden 15 december 1898 Ee op 85-jarige leeftijd, *uit dit huwelijk:*

a. Doeke Piers Prins (zie: 2).
b. Jacob Piers Prins, geboren 22 december 1833 te Sijbrandahuis, Koopman, overleden 28 september 1901 Kollumerland op 67-jarige leeftijd.
c. Sieds Piers Prins, geboren 10 december 1835 te DAN Sijbrandahuis, Landbouwer, Veehouder, overleden 09-10-1899 te DAN Rinsumageest, begraven te Raard.
d. Tjitske Piers Prins, geboren 26 januari 1838 te Sybrandahuis, overleden 07-01-1921 te Aalzum, begraven te Raard.
e. Yttje Piers Prins, geboren 20 november 1841 WED Bornwird, overleden 19 juni 1913 Bornwird WED op 71-jarige leeftijd, begraven te Foudgum.
f. Reinder Piers Prins, geboren 23 november 1845 te Bornwird WED, gedoopt 23 november 1845 te Bornwird WED, Landbouwer, overleden 14 juli 1892 te Ee Oostdongeradeel op 46-jarige leeftijd, begraven te Jouswier.

6. Theunis Rinses Posthumus. Geboren 21 maart 1801 te Ternaard, Boer, overleden 19 maart 1847 te Ternaard op 45-jarige leeftijd. Gehuwd 12 mei 1825 te Ternaard met:

7. Eelkje Tjallings Koopmans. Geboren 28 juli 1806 te Holwerd, overleden 15 december 1878 Ternaard op 72-jarige leeftijd, *uit dit huwelijk:*

a. Tytje of Tietje Posthumus, geboren 24 december 1827 te WED, overleden 23 januari 1862 te WED op 34-jarige leeftijd.
b. Foekje Theunis Posthumus (zie: 3).
c. Pietje Posthumus, geboren 24 juni 1838 te WED, overleden 7 november 1922 te Ferwerderadeel op 84-jarige leeftijd.
d. Sijke Posthumus, geboren 21 mei 1836 te WED, overleden 18 mei 1904 te Westdongeradeel op 67-jarige leeftijd.
e. Kenske of Renske of Kinske Posthumus, geboren 26 juli 1834 WED, overleden 29 december 1917 te Dokkum op 83-jarige leeftijd.
f. Rense Theunis Posthumus, geboren 17 april 1833 te WED, overleden 02-16-1871 te WED.

--IV--Overgrootouders:

8. Doeke Piers Prins . Geboren 22-04-1780 te Rinsumageest, gedoopt 14 mei 1780 te Rinsumageest, Boer te Janum, Koopman, Vleesch-houwer, overleden 21 april 1830 te Sybrandahuis op 49-jarige leeftijd, begraven te Janum. Gehuwd 17 mei 1801 te Rinsumageest met:

9. Ytje Jacobs Viersen. Geboren 14 maart 1781 te Rinsumageest op de Ee Wal, gedoopt 13 mei 1781 te Rinsumageest op de Eewal, overleden 7 december 1848 te Op de Eewal Rinsumageest op 67-jarige leeftijd, *uit dit huwelijk:*

a. Aukje Doekes Prins, geboren 16 juni 1802 te Janum, gedoopt 11 juli

b. 1802 te Birdaard DAN, overleden 5 januari 1860 FER op 57-jarige leeftijd.
c. Geeltje Doekes Prins, geboren 25 september 1804 Janum, gedoopt 14 oktober 1804 Birdaard DAN, overleden 13 april 1894 DAN op 89-jarige leeftijd.
d. Doetje Doekes Prins, geboren 7 maart 1806 te Janum, gedoopt 30 maart 1806 Birdaard DAN, overleden 12 juli 1871 DAN op 65-jarige leeftijd.
e. Pier Doekes Prins (zie: 4).
f. Antje Doekes Prins, geboren 22 augustus 1810 te Janum, gedoopt 23 september 1810 te Birdaard.
g. Jacob Doekes Prins, geboren 30 april 1813 te Janum, overleden 22 juli 1827 te DAN op 14-jarige leeftijd.
h. Eelkje Doekes Prins, geboren 22 november 1815 te Rinsumageest.
i. Pietje Doekes Prins, geboren 1816 te Janum, overleden 15 mei 1847 te DAN op 31-jarige leeftijd.
j. Jelske Doekes Prins, geboren 17 november 1819 te Janum, overleden 23 december 1891 te Achtkarspelen op 72-jarige leeftijd.
k. Janke Doekes Prins, geboren 11 april 1824 te Janum, overleden 20 juni 1860 te FER op 36-jarige leeftijd.

10. Jacob Siedses Tuininga. Geboren 25 december 1778 te Betterwird WED, gedoopt 17 januari 1779 te Betterwird WED, Landbouwer, Gemeenteraadslid, overleden 28 januari 1856 te Sijbrandahuis DAN op 77-jarige leeftijd. Gehuwd 14 juni 1807 te Foudgum Raard met:

11. Tjitske Reinders Spriensma. Geboren 1791, overleden 27 juni 1875 te DAN, *uit dit huwelijk:*
a. Ytje Jacobs Tuininga (zie: 5).
b. Doetje Jacobs Tuininga, geboren 25 november 1826 te Sijbrandahuis DAN, overleden 10 mei 1899 te Burum Kollumerland op 72-jarige leeftijd.

12. Rinse Rinses Posthumus. Geboren 1 juli 1762 te Ternaard, Vrederechter kanton Holwerd, Boer op Oenema Sathe en Feima Sathe, overleden 1 juli 1824 te Ternaard op 62-jarige leeftijd. Gehuwd 7 december 1788 te Ternaard met:

13. Nieske Theunis Mei van der. Geboren 17-11 1767 te Ternaard, overleden 6 januari 1827 te Ternaard,
uit dit huwelijk:
a. Rinse Rinses Posthumus, geboren 30 oktober 1790 te Ternaard, Predikant aldaar, overleden 22 september 1859 te Waaxens op 68-jarige leeftijd.
b. Theunis Rinses Posthumus (zie: 6).

14. Pieter Tjallings. Geboren 9 februari 1746, overleden 23 maart 1820 op 74-jarige leeftijd. Gehuwd met:

15. Tietje Jacobs. Geboren 10 mei 1762, overleden 11 mei 1801 op 39-

jarige leeftijd, *uit dit huwelijk:*
a. Eelkje Tjallings Koopmans (zie: 7).

--V--Betovergrootouders:

16. Pier Doekes Prins. Geboren 1750 te Akkerwoude, gedoopt 10 mei 1750 te Akkerwoude, Landbouwer, overleden 01-04-1818 te Birdaard DAN. Gehuwd 20 februari 1774 te Birdaard DAN met:

17. Geeltje Jochems Jong de. Geboren 23 juni 1754 te Jislum, gedoopt 23 juni 1754 te Driesum, overleden 3 februari 1822 te Birdaard DAN op 67-jarige leeftijd, *uit dit huwelijk:*
a. Trijntje Piers Prins, geboren 2 augustus 1774 Rinsumageest, gedoopt 4 september 1774 Rinsumageest, overleden 27 december 1825 Birdaard DAN op 51-jarige leeftijd.
b. Aafke Piers Prins, geboren 17 juni 1776 te Rinsumageest,, gedoopt 4 augustus 1776 te Rinsumageest, overleden 13 november 1831 te WED op 55-jarige leeftijd.
c. Antje Piers Prins, geboren 18-05-1778 te 'tTolhuis Rinsumageest, gedoopt 14 juni 1778 te Rinsumageest, Dienstmeid, overleden 31 augustus 1853 te FER op 75-jarige leeftijd.
d. Doeke Piers Prins (zie: 8).
e. Pietje Piers Prins, geboren 17 maart 1783 te Rinsumageest, gedoopt 13 april 1783 te Rinsumageest, overleden voor 1811.
f. Geeske Piers Prins, geboren 28 juli 1785 te Janum, gedoopt 7 augustus 1785 te Birdaard, overleden Voor 15-03-1789 te Birdaard.
g. Jochum Piers Prins, geboren 3 december 1786 te Birdaard, gedoopt 7 januari 1787 te Birdaard, Boerenknecht, Landbouwer, overleden 5 april 1840 te WED op 53-jarige leeftijd.
h. Geeske Piers Prins, geboren 15 februari 1789 te Birdaard, gedoopt 15 maart 1789 te Birdaard, overleden 10-01-1866 te FER.
i. Doetje Piers Prins, geboren 2 januari 1792 te Birdaard , gedoopt 29 januari 1792 te Birdaard, Dagloonster, overleden 28 mei 1860 te DAN op 68-jarige leeftijd, begraven te DAN.
j. Janke Piers Prins, geboren 3 juli 1800 te Birdaard, gedoopt 3 augustus 1800 te Birdaard.

18. Jacob Feddes. Geboren 9 november 1738 te Lichtaard, Veerschipper, Boer, overleden 08-1797 of 22-10-1783 te Rinsumageest. Gehuwd 31 mei 1761 te Lichtaard met:

19. Aukje Jans Viersen. Geboren 1739 te Rinsumageest, gedoopt 8 oktober 1739 te Rinsumageest, overleden 19 augustus 1826 te DAN op 87-jarige leeftijd, *uit dit huwelijk:*
a. Ytje Jacobs Viersen (zie: 9).

20. **Sieds Jacobs Tuininga**. Gehuwd met:
21. **Jans Ytje**, *uit dit huwelijk:*
a. Jacob Siedses Tuininga (zie: 10).
22. **Reinder Freerks Spriensma**. Gedoopt 3 april 1754 te Betterwird WED, Veehouder te Raard, overleden 3 augustus 1826 Raard WED op 72-jarige leeftijd. Gehuwd 20 mei 1782 te Sijbrandahuis DAN met:
23. **Adriaantje Tjerks Rintjema**. Geboren 23 december 1759 te Hantumhuizen, gedoopt 24 mei 1789 te Dokkum, overleden 14 februari 1796 te Raard WED op 36-jarige leeftijd, *uit dit huwelijk:*
a. Freerk Reinders Spriensma, geboren 8 augustus 1785 Raard WED, overleden 29 maart 1860 te Raard WED op 74-jarige leeftijd.
b. Antje Reinders Spriensma, geboren 1784 Raard WED, overleden 18 december 1828 WED op 44-jarige leeftijd.
c. Tjitske Reinders Spriensma (zie: 11).
d. Tjerk Reinders Spriensma, geboren 1787 te Raard WED, Landbouwer te Engwierum/Hantum/Lutkewoude, overleden 7 mei 1828 te Lutkewoude Kollumerland op 41-jarige leeftijd.

Generatie**--VI--**
32. **Doeke Piers Prins**. Geboren 1725 te Birdaard DAN, gedoopt 9 september 1725 te Birdaard DAN, Boer, overleden 1782. Gehuwd 1 mei 1746 te Akkerwoude met:
33. **Trijntje Johannes**. Geboren 29 maart 1722 te Akkerwoude, overleden na 1761, *uit dit huwelijk:*
a. Pier Doekes Prins (zie: 16).
b. Janke Doekes Prins, geboren 1750, gedoopt 10 mei 1750 Akkerwoude, overleden jong 16/18-09-1718? te Akkerwoude of Birdaard.
c. Akke Doekes Prins, geboren 1752, gedoopt 23 juli 1752 te Akkerwoude, overleden tussen 1796 en 1803 te Dantumadeel.
Johannes Doekes Prins, geboren Akkerwoude/Birdaard, ged. 7 juli 1754 Birdaard DAN, overl. 15 januari 1823 Akkerwoude op 68-jarige leeftijd
d. Janke Doekes Prins, geboren 1757 te Birdaard DAN, gedoopt 23 oktober 1757 Birdaard DAN, overleden 12 oktober 1824 FER 67 jaar.
e. Geeske Doekes Prins, gedoopt 9 maart 1760 te Birdaard DAN, Arbeidster, overleden 20 februari 1827 FER op 66-jarige leeftijd.
f. Sjoerd Doekes Prins, geboren 1762 te Birdaard DAN, gedoopt 7 maart 1762 te Birdaard DAN, Boer, overleden 4 juni 1813 Oenkerk TIE 51 jaar.
34. **Jochem Willems** . Geboren te , Boer, overleden te .
Gehuwd met:
35. **Aafke Gelts**, *uit dit huwelijk:*
a. Geeltje Jochems Jong de (zie: 17).

36. **Fedde Jacobs**. Geboren te Lichtaard, Veerschipper, Kooiker, Boer. Gehuwd 30 juli 1736 te Wanswerd-Jislum met:

37. **Doedtje Bockes**. Geboren te Jislum, *uit dit huwelijk:*

a. Jacob Feddes (zie: 18).

38. **Jan Ypes Viersen** . Geboren te , gedoopt 27 februari 1707 te Wouterswoude, Boer, Landbouwer. Gehuwd 15 mei 1738 te Reitsum met:

39. **Jelske Heerkes**. Gedoopt 9 december 1714 te Hogebbeintum, overleden 22-10-107 te Rinsumageest, *uit dit huwelijk:*

a. Aukje Jans Viersen (zie: 19).

b. Ype Jans Viersen, gedoopt 7 april 1748 te Rinsumageest DAN, overleden 20 februari 1828 te Rinsumageest DAN op 79-jarige leeftijd.

44. **Freerk Reinders Spriensma**. Gedoopt 1 april 1703 te Dokkum, Koemelker, Keuterboer, overleden 1770 te Sijbrandahuis DAN. Gehuwd 17 oktober 1745 te Hiaure Bornwird met:

45. **Trijntje Klazes**, *uit dit huwelijk:*

a. Sijtske Freerks Spriensma, gedoopt 8 september 1748 te Rinsumageest DAN, overleden 27 december 1750 te Bornwird WED op 2-jarige leeftijd.

b. Reinder Freerks Spriensma (zie: 22).

46. **Tjerk Harmens Rintjema**. Geboren ong. 1725 te Aalzum, gedoopt 23 november 1749 te Dokkum, Boer, overleden 27 april 1779 te Betterwird op 29-jarige leeftijd. Gehuwd met:

47. **Antje Binnes**. Geboren 1731 te Betterwird, gedoopt 23 november 1749 te Dokkum, overleden 16 september 1811 te Betterwird op 61-jarige leeftijd, *uit dit huwelijk:*

a. Tjitske Tjerks Rintjema, geb. 3 maart 1756 Betterwird, overl.17-08-1811?

b. Adriaantje Tjerks Rintjema (zie: 23).

Generatie—**VII--**

64. **Pier Abeles**. Boer, overleden ca. 1725-1728. Gehuwd met:

65. **Aagtje Pyters**. Gedoopt 22 augustus 1686 Marrum Westernijkerk FER, Boerin, overleden 1770 te Akkerswoude, *uit dit huwelijk:*

a. Abel? Piers

b. Sipke Piers, geboren vóór 1707 te Wanswerd, gedoopt 1710.

c. Pyter Piers Prins van, geboren 04-02-1716 Birdaard DAN, gedoopt 5-2-1716 te Birdaard DAN, Landb./Boer, overleden ca. 1769-1770 Rinsumageest no. 8.

d. Attje Piers Prins, geboren 16 september 1718 te Birdaard DAN, gedoopt 18 september 1718 te Birdaard DAN, overleden jong te ?

e. Lijsbeth Piers Piers, geboren 1721 te Birdaard DAN, gedoopt 25 december 1721 te Birdaard DAN, overleden Jong.

f. Doeke Piers Prins (zie: 32).

66. Johannes Tjebbes. Geboren Voor 1681 te Akkerwoude?, Boer, overleden 5 november 1765 Akkerwoude. Gehuwd 12 juni 1699 DAN met:
67. Janke Thijssen. Geboren 1679 te Akkerwoude, *uit dit huwelijk:*
a. Sikke Johannes, geboren ong. 1710, gedoopt 29 november 1732.
b. Maaike Johannes, geboren ong 1715, gedoopt 27 februari 1756 te Veenwouden, overleden na 1792.
c. Thijs Johannes, geboren ong. 1705, gedoopt voor 1728.
d. Geeske Johannes, geboren ong. 1715 te Akkerwoude, gedoopt 11 juni 1740 Akkerwoude, overleden 21 april 1742 Akkerwoude op 1-jarige leeftijd.
e. Tjibbe Johannes, geboren ong. 1702 te Akkerwoude, gedoopt voor 1728 te Akkerwoude, overleden 04-12 1774 te Akkerwoude.
f. Leentje Johannes, geboren ong 1700 te Akkerwoude, gedoopt te Akkerwoude, overleden 14 mei 1777 te Akkerwoude.
g. Gertje Johannes, geboren 1705 ?, overleden 9 maart 1791 Akkerwoude.
h. Trijntje Johannes (zie: 33).
76. **Ype Dirks Viersen**. Gehuwd 15 mei 1738 te Reitsum met:
77. Auckjen Dirks, *uit dit huwelijk:*
a. Jan Ypes Viersen (zie: 38).
78. **Heerke Heerkes**. Geboren 16 augustus 1675 te Hogebeintum. Gehuwd met:
79. Grietie Jacobs. Geboren 4 juli 1675 te Hogebeintum, overleden te Reitsum, *uit dit huwelijk:*
a. Jelske Heerkes (zie: 39).
88. Reinder Hayes. Geb. ong. 1675 Oudezijl Beerta, Wagenmaker, Molenaar, overleden 1744 Sijbrandahuis DAN. Gehuwd 10 november 1700 te Aalsum OOD met:
89. Trijntje Freerks. Geboren Sijbrandahuis DAN, *uit dit huwelijk:*
a. Freerk Reinders, gedoopt 1-3-1702 Dokkum, overleden 1702 Dokkum.
b. Baukje Reinders, gedoopt 26 oktober 1807 te Dokkum.
c. Rienk Reinders, geboren 01-1709.
d. Freerk Reinders Spriensma (zie: 44).
94. Binne Martens. Gehuwd met:
95. **Tjitske Baukes**, *uit dit huwelijk:*
a. Antje Binnes (zie: 47).

Generatie**--VIII--**

132. Tjibbe of Tiebbe Johannes. Geboren rond 1640. Gehuwd vóór 1681 met:
133. Gertie Gertie. Geboren Voor 1665, *uit dit huwelijk:*
a. Maaike Tjebbes Wiersma, geboren ong 1680 te Damwoude.
b. Sjouckjen Tjibbes, geboren voor 1681.
c. Willem Tjebbes, geboren voor 1685, Boer, overl. 10 september 1762.

d. Geeske Tjibbes, geboren te Damwoude.
e. Johannes Tjebbes (zie: 66).

156. **Heerke Tjeerds**. Geboren te Hogebeintum, gedoopt 26-07-1667 + bel. te Hogebeintum, overleden te Hogebeintum. Gehuwd 28 november 1669 te Hogebeintum met:

157. **Jelske Martens**. Gedoopt te van Morra, *uit dit huwelijk:*

a. Heerke Heerkes (zie: 78).

158. Jacob Sytses. Gehuwd 26 juni 1670 te Hogebeintum met:

159. Jilliske Andries, *uit dit huwelijk:*

a. Grietie Jacobs (zie: 79).

Generatie—**IX--**

264. Johannes Wygers. Geboren rond 1600 te Dantumawoude, gedoopt te Doopsgezind, Boer, Bysitter, Dorpsrechter, Armvoogd van de menniste gemeente te Dantuma, Koopbrief van 07-04-1653 was hij, overleden 31 augustus 1670 te Dantumawoude. Gehuwd rond 1630 met:

265. Geeske Tjebbes. Geboren rond 1600 te Boornbergum, overleden 31 augustus 1670 te Dantumawoude, *uit dit huwelijk:*

a. Wytske Johannes, geboren rond 1630, overleden vóór 18-05-1670.
b. Wyger Johannes, geboren rond 1630, overleden tussen 1694 en 1699 te Zwaagwesteinde.
c. Siouck Johannes, geboren rond 1630.
d. Tjibbe of Tiebbe Johannes (zie: 132).
e. Hans Johannes, geboren vóór 1640, overleden tussen 09-1672 en 1698.
f. Maeycke Johannes, geboren vóór 1650.

Generatie**--X--**

528. Wyger Folkerts. Geboren ong. 1558 te , Boer, Dorpsrechter, Bysitter, overleden 1623-1625 te . Gehuwd ong 1585 met:

529. Mary Aebeles. Geboren ong. 1560, overleden na 07-07-1625 te Dantumawoude, *uit dit huwelijk:*

a. Aets Wygers, geboren rond 1585 te Dantumawoude, Boerin, overleden tussen 1640 en 16-02-1663 te Dantumawoude.
b. Folkert Wygers, geboren rond 1585, overleden vóór 07-07-1625.
c. Aebele Wygers, geboren rons 1595 te Dantumawoude, gedoopt te Doopsgezind, Boer, 1640 stem no.1 Groot Oegema, overleden tussen 1663 en 1670 te Murmerwoude.
d. Foeck Wygers, geboren rond 1600, gedoopt te Doopsgezind, overleden tussen 1640 en 1652 te Dantumawoude.
e. Johannes Wygers (zie: 264).

530. Thiebbe Michyells. Geboren rond 1570 te Boornbergum, Boer, stem 13 Boornbergum, overleden tussen 1616 en mei 1627 te Boornbergum.

Gehuwd met:
531. Wytske of Autke Hanses of Hendriks, *uit dit huwelijk:*
a. Ypck Tiebbes.
b. Auck Tiebbes, geboren rond 1600 te Boornbergum, overleden 1649 en 1653 te Murmerwoude.
c. Geeske Tjebbes (zie: 265).
d. Migiel Tiebbes, 1638 boer op Vlierbos bij Boornbergum.

Generatie**--XI--**

1058. Aebele Geerts . Geboren 1534, overleden te . Gehuwd ong. 1555 met:
1059. **Luydts Gaytses**. Geboren ca. 1532, overleden vóór 1602, *uit dit huwelijk:*
a. Mary Aebeles (zie: 529).

HUWELIJKSKAARTJES

Hilda Bouta (hildabouta@wanadoo.nl)
Gevonden in de bijbel van Minne Jans Bouta (Niawier 1847 – Engwierum 1929) de originele kaartjes van de volgende huwelijksafkondigingen die in de kerk werden uitgedeeld. De datum is dus niet de huwelijksdatum, maar meestal de datum van afkondiging. Ze staan in chronologische volgorde.

1865, 30 april	Alberda, J.T.,Ee	Hartmans, M.M., Nes
1869, 2 mei	Douma, T.IJ., Nes	Dijkstra, G.P., Nes
1870, 11 sept.	Hiemstra, T.B., Oostrum	Jousma, J.D., Nes
1872, 19 mei	Jong, S.J. de, Holwerd	Jousma, J.L., Aalzum
1874, 2 aug.	Dijkstra, G.P., Nes	Beetsma, S.J. Engwierum
1877, 27 dec.	Reilingh, Mr. W.Dr.	Bokma de Boer, R (Nes??)
1878, 5 mei	Sipma, K., Nes	Hartmans, IJ, Nijkerk
1878, 8 dec.	Sipma, H., Nes	Bonga, S., Nes
1884, 1 juni	Wilman, Joh., O-Nijkerk	Jong, Martje de O-Nijkerk
1886, 22 juli	Dijkstra, G. (Amsterdam?)	Jong,m E. de

Verder zaten in de bijbel enkele bekendmakingen uit de krant.
1884, 25 juli, Lioessens, Sminia, Tjipke, 69, overleden, vrouw F. Dijkstra
1897, 14 sept, Scheveningen, Bokma de Boer, A.M. en Klaasesz, D. maken
25 jarig huwelijk bekend
1898, 21 juli, Nes, Jong, Berber W. de, overlijden, 60, vrouw T.K. de Jong
1903, 17 sept., Dokkum, Bos, Pieter L. en Offringa, P. bedanken bij huwelijk
1905, 14 jan., Dokkum, Tjitske F. Dijkstra, overl., 78, man Joh. van Minnen
1913, 8 juli, Knijpe, Jong, Bouke J. de, overlijden in Amerika, 24 jaar.
Mijn vraag: Zijn er nog directe afstammelingen die belang hebben bij deze originele bescheiden? Dan even contact met mij opnemen.

MIJN FAVORIETE VOOROUDER

Eimert Smits

Het gaat in dit geval om een voorvader die tot nu als oudste stamvader van de Smits-familie te boek staat. Deze JOHAN JOOST SCHMIDTS (SMIDTS, SMIT en andere varianten) is voor mij zowel favoriet als intrigerend.
De meest waarschijnlijke hypothese is, dat hij eind 1700 als huursoldaat uit Duitsland naar Holland kwam. Vocht links en rechts voor de meest betalende en bleef in de buurt van zijn (waarschijnlijk) laatste legerplaats Dordrecht hangen, kreeg er verkering en trouwde ca 1803/1804, vermoedelijk te Tricht, met Gijsbertje Lucas van Druten, die geboren werd in 1781 te Tricht. Ze kregen acht kinderen en Johan overleed in 1827 te Buurmalsen als gepensioneerd militair en schaapherder, zoals vermeld staat in de huwelijkse bijlagen van het oudste kind.
Doordat hij gepensioneerd was en een rang had, leek het nuttig om eens in de militaire dossiers in Den Haag te gaan zoeken. Er werd bij name ene Johan Joost Schmidts gevonden, afkomstig uit Laubach am Wetter. Nu is Wetter een riviertje in Duitsland en er ligt daar een plaatsje Laubach. Tijdens een vakantie erheen en bij een plaatselijke genealoog het een en ander uitgelegd. Volgens onze berekeningen moest Johan geboren zijn tussen 1760 en 1767; en inderdaad er werd een Johan Joost Schmidts gevonden!
Om het gezin compleet te maken vonden we het nodig om ook te zoeken naar broers en zusters en wie schetst onze verbazing: deze Johan overlijdt op 3 jarige leeftijd en de ouders krijgen geen kinderen meer met deze naam. Einde verhaal en nog steeds is onze Johan een wazig figuur binnen de genealogie-Smits.

Little Cottonwood Canyon,

GENEALOGIE EN DE MORMONEN

R.R. van der Ploeg (vdploeg@t.online.de)

Ongeveer 30 km ten zuidoosten van Salt Lake City in de staat Utah (USA) bevindt zich midden in het Wasatch National Forest de Little Cottonwood Canyon, een nauwe kloof in de Wasatch Mountains. Vanuit Salt Lake City komend, bereikt men de Little Cottonwood Canyon via Highway 210, die naar de stad Alta leidt. Een goed geasfalteerde, maar nauwelijks gebruikte weg, buigt zich links van Highway 210 af en slingert zich onder een meestal stralend blauwe hemel door de kloof naar boven. De weg eindigt met een haarspeldbocht op een parkeerplaats voor de deur van een tunnel, die toegang geeft tot een groep van granietgewelven. De gewelven, die met elkaar zijn verbonden, zijn aangelegd en worden gebruikt als opslagplaats, door de Genealogische Vereniging van de Kerk der Mormonen (ofwel van de Kerk van Jezus Christus van de Heiligen der Laatste Dagen, zoals deze geloofsgemeenschap zichzelf noemt). Ook deze parkeerplaats, met de toegang tot de gewelven, draagt op de landkaart de naam Little Cottonwood Canyon.

De gewelven beherbergen het waarschijnlijk grootste personenarchief ter wereld. In de gewelven, opgeslagen in stabiele stalen kasten, worden bij voortdurend gecontroleerde temperatuur en luchtvochtigheid meer dan twee miljoen microfilms met genealogische gegevens uit de hele wereld zorgvuldig bewaard.

De Mormonen vormen een geloofsgemeenschap, die in 1830 in de staat New York werd gegrond. In de loop van de volgende 20 jaar trokken de Mormonen, wegens vervolging en verdrijving, via Ohio, Missouri en Illinois steeds verder naar het Westen, om zich rond 1850 aan het Great Salt Lake (het Grote Zoutmeer) te vestigen. Daar hebben zij een eigen staat gegrond, die nu als Utah bekend staat. In 1896, na veel geharrewar, werd Utah de 45ste staat van de Verenigde Staten.

De eerste President der Kerk was Joseph Smith, die de Mormonen ook als hun eerste profeet vereren. De Kerk telt tegenwoordig over de hele wereld meer dan 12 miljoen leden en groeit nog steeds krachtig, vooral in Midden- en Zuid-Amerika.

Archiefonderzoek naar voorouders vormt een essentieel bestanddeel der Mormonenleer. De Mormonen geloven namelijk dat families eeuwig samen horen te blijven. Ze geloven dat, wanneer zij hier op aarde rechtschapen naar het Evangelie leven, zij na hun dood in de hemel weer met hun familie

verenigd kunnen worden. Wanneer de Mormonen van familie spreken, dan bedoelen ze daarmee niet alleen de familieleden die ze kennen, of gekend hebben (zoals ouders, grootouders en kinderen), maar ook de overleden verwantschap uit vroegere tijden, waarvan misschien de naam en het bestaan niet eens bekend zijn.
De Mormonen geloven verder, dat ook familieleden uit vroegere tijden, die het Evangelie niet gekend, of daarnaar niet geleefd hebben, nog in de hemel kunnen komen, maar alleen dan, wanneer ze alsnog Christus als „de weg, de waarheid en het leven“ accepteren en wanneer zij bovendien zich tot vergeving van hun zonden in zijn naam laten dopen.
Voor overleden familieleden, die zich niet in deze zin hebben (kunnen) laten dopen, bestaat voor de nog levende familieleden de mogelijkheid zich plaatsvervangend te laten dopen. Dit kan gebeuren in een tempel der Mormonen. In Nederland bevindt zich bijvoorbeeld sinds 2002 zo'n tempel in Zoetermeer (de „Den Haag Tempel“), in Duitsland reeds langer in Friedrichsdorf in Hessen (bij Frankfurt), en in Freiberg in Sachsen (bij Dresden). Echter moeten voor de plaatsvervangende doop alle belangrijke gegevens van een overleden familielid van vroeger zo precies mogelijk bekend zijn (zoals naam, geboortedatum en –plaats, huwelijksdatum, overlijdensdatum en plaats van overlijden).
Volgens Joseph Smith is één van de belangrijkste opgaven van iedere Mormoon het onderzoek naar zijn voorouders. Voor Mormonen is daarom het sneupen in archieven niet een genoeglijke vrijetijdsbesteding, maar een heilige plicht. Om deze reden investeert de Kerk der Mormonen zoveel moeite en geld in het verzamelen, bewaren en toegankelijk maken van genealogische gegevens uit de hele wereld. Meer dan 60 jaar filmen specialisten van de Kerk in alle delen van de wereld registers van de burgerlijke stand, doop- en trouwboeken van kerken, passagierslijsten van rederijen met de namen van emigranten, legeradministraties met de gegevens van opgeroepen soldaten, overzichten van begraafplaatsen met de ligging van begravenen, belastingkohieren, enz. enz., die op één of andere manier kunnen helpen overleden familieleden uit vroegere tijden te identificeren. Deze gefotografeerde documenten worden daarna als microfilms in de gewelven van Little Cottonwood Canyon bewaard.
Ondertussen hebben de Mormonen 2,3 miljoen microfilms met genealo-gische gegevens verzameld en van meer als een miljard mensen de belangrijkste gegevens gedocumenteerd. En iedere maand komen er vijf duizend nieuwe filmrollen uit meer dan 100 landen daarbij. Zou de informatie, die in Little Cottonwood Canyon bewaard wordt, gedrukt worden, dan zouden er zes miljoen boeken à 300 bladzijden ontstaan. Een ieder die dit verhaal leest, kan zeker zijn, dat van hem of haar familiegegevens in Little Cottonwood Canyon worden bewaard.

Het archief in Little Cottonwood Canyon is tegen natuurcatastrofen, oorlogsgeweld en menselijke vernielzucht goed beschut. De tunneltoegang tot de gewelven is beveiligd door een stalen deur van 14 ton en de granietrotsen boven het archief zijn 200 meter dik. Een beschadiging of verwoesting van het archief door water, vuur of wind schijnt zo goed als uitgesloten. Het is begrijpelijk, dat dit archief voor het publiek niet geopend is. Maar dat is ook niet nodig, want van iedere microfilmrol zijn kopieën gemaakt en die zijn voor belangstellenden wel toegankelijk. Van iedere rol heeft bijvoorbeeld de Family History Library der Mormonen, in het centrum van Salt Lake City, een kopie en deze bibliotheek is de gehele week geopend (ma. van 8.30-17.00, di.-za. van 8.30-21.00), ook voor niet-Mormonen. Iedere maand gebruiken meer dan honderdduizend bezoekers deze bibliotheek, vooral Amerikanen, maar niet alleen Mormonen.
De toegang is vrij en het talrijke personeel is deskundig, vriendelijk en hulpvaardig. In de bibliotheek staan honderden apparaten voor het lezen van microfilms ter beschikking, voor weinig geld kunnen kopieën worden gemaakt en met duizenden genealogische boeken en ontelbare computers wordt het onderzoek naar voorouders verder ondersteund. In een hotel naast de bibliotheek kunnen bezoekers relatief gunstig overnachten, als ze voor meerdere dagen naar Salt Lake City komen om in de archieven van de Mormonen onderzoek te doen. Archiefonderzoek, vooral naar voorouders uit Europa, is in Amerika zeer populair, niet alleen bij Mormonen. De Family History Library bevindt zich in Salt Lake City overigens tegenover Temple Square, het Vaticaan der Mormonen.
Voor mensen uit Friesland is het in het algemeen niet nodig om voor het onderzoek naar Friese voorouders naar Salt Lake City te reizen, omdat vrijwel alles uit Friesland wat in Salt Lake City toegankelijk wordt gemaakt, ook bij TRESOAR op de Boterhoek in Leeuwarden ingezien kan worden. Ook voor archiefonderzoekers die buiten Friesland wonen, is dit in de regel niet nodig. In de meeste grote steden in Nederland met een gemeente van Mormonen bestaat de mogelijkheid filmrollen via deze gemeente te bestellen, die dan tijdelijk ter plaatse kunnen worden ingezien. Toch kan een ieder een bezoek aan de Family History Library, aan Salt Lake City, en aan Utah zeer worden aanbevolen, vooral ook vanwege de unieke natuur van dit land.
Vanwege de grote waarde die de Mormonen aan de genealogie hechten, nemen zij onder de Christenen een bijzondere plaats in. Maar ook op grond van andere principes en gewoontes vallen Mormonen op. Bijvoorbeeld roken en drinken Mormonen niet. Zelfs koffie en thee gebruiken ze niet en ook verder wordt de Mormonen door hun Kerk op het hart gedrukt gezond te leven. De meeste Mormonen volgen deze raad en dit over het algemeen

zeer tot hun voordeel. Een studie in Amerika bracht kortgeleden aan het licht, dat de gemiddelde Mormoon in Amerika 10,5 jaar langer leeft dan de gemiddelde Amerikaan. Menig lezer van De Sneuper zal het zeker goed doen te weten, dat sneupen in archieven, samen natuurlijk met nog een paar andere gewoontes, goed voor de gezondheid schijnt te zijn en een lang leven begunstigt!

Het in 1936 geplaatste monument aan de Schwartzenberglaan te Broekster wou-de ter nagedachtenis aan de eerste dopelingen van de Mormonen in Nederland. De eerste zendeling, Anne Wiegers van der Woude, was Fries van komaf, begon zijn zendings-werk onder zijn eigen verwanten. De tekst luidt aldus:
1 Oct 1861
Op deze plaats werden de eerste bekeer-lingen tot de Kerk van Jezus Christus van de Heiligen der Laatste Dagen in Nederland Gedoopt.
Gerrit A. vd Woude, Bouwina vd Woude-Potgieter, Elizabeth Wolters.
Opgericht door de Kerk van Jezus Christus van de Heiligen der Laatste Dagen. 1 Oct. 1936

BARTHOLOMEUS CORNELIS FOLKERTSMA

HOOFD DER SCHOOL, TE WIERUM

Wierd Folkersma (wierd.folkersma@kolumbus.fi)

Ik doe aan familieonderzoek en omdat ik in Finland woon, moet ik alle informatie via internet zoeken. Veel van mijn voorouders van mijn vaders kant woonden in Dongeradeel en Achtkarspelen. Op dit moment ben ik op zoek naar voorouders van mijn grootmoeder Riemke Wierds Wiersma, geb. Hantumeruitburen 03-03-1886.
Ik ben zelf tot 3 generaties daarvoor gekomen en wel bij Former T(h)omas Wiersma, geb. Wetzens ca 1783, overl. in Oostdongeradeel 07-12-1846, tr. Aalsum 12-05-1805 Riemke Willems Weidema, geb. ca 1778, overl. Oostdongeradeel 31-01-1847.
Ik ben erg geïnteresseerd in generaties daarvoor en ook naar de beroepen die ze beoefend hebben. Ik vermoed, dat deze Wiersma´s alle boeren zijn geweest. Tenminste mijn overgrootvader Wierd Willems Wiersma was er een en waarschijnlijk ook Thomas Formers Wiersma, omdat ik een document heb, waar hij grasland koopt.

Ik voeg hier ook twee oude foto´s uit Wierum bij, waar mijn grootvader Bartholomeus Cornelis Folkersma (hoofd?)onderwijzer was. Wierum was

tevens de geboorteplaats van mijn vader Cornelis Bartholomeus Folkersma.
De foto op de voorgaande bladzijde is genomen vanaf de Hochtswei richting school (rechts, met het afdakje van de toiletten?) en onderwijzers-woning (midden). De woning aan de linkerkant was voorheen van de familie Hartmans (de boerderij Hania) en werd in later tijd gebruikt als pastorie.
Onderstaande foto is een schoolklas uit 1910 met mijn vader Cornelis als leerling en mijn grootvader en grootmoeder Folkersma-Wiersma als onder-wijzers.

Een foto van de chr. school te Wierum in 1910, beschikbaar gesteld door mevr. G. Havinga-Visser te Wierum.
Bovenste rij van links naar rechts: juffrouw Boukje de Jong †, Doetje Camma †, Freek Camma, meester v. d. Meulen, Houweltje Camma †, Aaltje Camma, Grietje Visser, Hiltje Visser, Jelle de Wilde †, Cornelis Folkertsma, mevr. Folkertsma-Wiersma.
Tweede rij v.l.n.r.: IJmke Wiersma, Germ Wiersma, Jacob Boschra, Sijke Boschra, Anne Kooistra, Sjouwke F. Visser, Gosse Smit, Trijntje de Jong, meester Folkertsma.
Derde rij: Douwe Wiersma, Lieuwkje Prins, Anna Smet †, Jan Prins, Holte Prins, Folkert P. Smit.

(De heer Folkersma werd, onder dank voor zijn bijdrage aan ons blad, verwezen naar de Familie Dekker, Hardenberg die onderzoek doet naar dezelfde familie en naar De Sneuper 58 waarin Klaas J. Bekkema een kwartierstaat publiceerde waarin Former Thomas Wiersma voorkomt)

WYBREN ANNES DE JONG

J. Meijer (jillesmeijer@home.nl.)

Ik ben getrouwd met Grietje Streekstra, dochter van Ouwe Streekstra en Lieuwkje de Jong.
Enkele jaren geleden heb ik nogal wat onderzoek gedaan naar de Streekstra's, waarbij ik enkele ontdekkingen heb gedaan over het voorgeslacht van mijn schoonvader. Uit overlevering was ons weinig bekend uit de De Jong-familie, wat voor mij een prikkel was om deze familie onderwerp van onderzoek te maken. Het enige wat ons bekend was, dat pake Wybren Annes de Jong op 36 jarige leeftijd was overleden in een ziekenhuis te Haarlem, en dat hij stuurman was op een haringlogger.
Wybren Annes de Jong, geboren 14 juni 1880 in Nes, was op 26-jarige leeftijd op 18 mei 1907 getrouwd met de 25-jarige Aaltje van der Bos uit Wierum. Wybren was een zoon van Anne Wybrens de Jong en Maaike Jelles de Wilde, wonende te Hantumhuizen. Aaltje was een dochter van Freerk Sipkes van der Bos en Lieuwkje Pieters Hiemstra wonende te Wierum. Uit dit huwelijk van Wybren en Aaltje werden geboren op 6 september 1909 hun dochter Lieuwkje en op 20 april 1916 hun zoon Anne.
Op 27 november 1916 werd bij de "Ambtenaar van den Burgelijken Stand" in Haarlem het overlijden op 25 november van Wybren Annes de Jong aangegeven door Dirk Philip Immers en Jan Rustige, beiden aanspreker aldaar. Op 5 december werd de overlijdensakte ingeschreven in de Gemeente West-Dongeradeel. Volgens de medische verklaring "Ingevolge, art. 5 der Wet van 1 Juni 1865 (S 60)" was Wybren overleden in het Diakonessenziekenhuis te Haarlem als gevolg van een "pneumonia croupose", dus longontsteking. Deze gegevens heb ik gevonden in de "Collectie Doodsoorzaken" van het Rijkarchief te Haarlem.
Met deze gegevens vraag je je natuurlijk af hoe komt een visserman uit Wierum terecht in een ziekenhuis te Haarlem.
Het was mij bekend, dat na de rampen van 1883 en 1893 de visserij vanuit de Dongeradelen dramatisch teruggelopen was. Rond 1900 monsterden velen uit de Dongeradelen aan op haringloggers van Duitse rederijen uit het gebied rond Emden. Toen in 1914 de Eerste Wereldoorlog uitbrak, werd aangemonsterd op loggers van Nederlandse rederijen.
Door mijn "sneupwerk" in het Streekarchief te Dokkum in het kader van het onderzoek naar de Streekstra's vond ik in het archief van de Gemeente West-Dongeradeel z.g. monsterrollen, uitgeschreven door de Burgemeester van West-Dongeradeel in de rol van Plaatsvervangend Waterschout namens het Waterschoutsambt van Katwijk. In 1916 zijn door de

burgemeester van West-Dongeradeel 9 monsterrollen uitgeschreven, voor de volgende rederijen, P. Meerburg, N. Parlevliet, D. Ouwehand Azn, J. Parlevliet Lzn. In totaliteit monsterden dat jaar 72 man aan bij Katwijkse reders. Bij deze stukken bevond zich ook een monsterrol waarop Wybren Annes de Jong voorkwam.
Uit dit stuk bleek, dat Wybren Annes was aangemonsterd als stuurman op de KW.9 “Fierman Eduard” van de rederij Meerburg uit Katwijk, schipper was kapitein Pieter van der Bent uit Katwijk. De overige Wierumers aan boord waren Pieter Dirks Hiemstra, Freerk Sipkes van der Bos (schoon-vader van Wybren), Lieuwe Hoites Prins, Johannes Wybes Vonk en Sipke Freerks van der Bos.
Al surfend op het internet kwam ik er via de site van het Centraal Bureau voor de Genealogie achter, dat het bedrijfsarchief van de Rederij Meerburg was gedeponeerd in het Rijksarchief van Zuid-Holland te ’s-Gravenhage. De rederij van de familie Meerburg beleefde rond de eeuwwisseling haar hoogtepunt. Met vijftien zeilschepen (tien bomschuiten en vijf zeilloggers) was de rederij één van de grootste in Katwijk. Ook had ik inmiddels contact gekregen met leden van de maritieme werkgroep van het Katwijks Museum. In het Rijksarchief heb ik het bedrijfsarchief van de Rederij Meerburg kunnen “doorspitten”.
Tot mijn verwondering trof ik daarbij de volledige afrekening aan van de besomming van de KW.9 “Fierman Eduard” over 1916. Wybren Annes de Jong verdiende dat seizoen f. 1.178,93, aan voorschotten was reeds betaald f. 73,19, zodat f. 1.105,74 verrekend moest worden met Aaltje de Jong-van der Bos die als jonge weduwe was achtergebleven. Inmiddels beschik ik over zeer gedetailleerde dokumentatie over de financiële afrekening met de gehele bemanning over dat jaar tot de nummers van de bankbiljetten toe.
Na mijn bezoek aan het Rijksarchief heb ik het Katwijks Museum bezocht, waar ik bijzonder hartelijk werd ontvangen door een lid van de al door mij genoemde maritieme werkgroep.
In de loop der jaren heeft men in Katwijk een zeer uitgebreide collectie opgebouwd die betrekking heeft op de rijke visserijhistorie van deze plaats. Ook over de KW.9 “Fierman Eduard” heeft men daar uitgebreide documen-tatie. Deze houten zeillogger is in 1908 gebouwd in Vlaardingen op de werf van J. Verweij. Ik heb van dit schip het complete bouwbestek plus daarbijbehorende meetbrief en een drietal foto’s op A-4 formaat van het volledig opgetuigde schip direct na de tewaterlating. Het schip is 1930 opgelegd en daarna in 1934 verkocht aan Polygoon Film Maatschappij die het schip onder registratienummer SCH. 47 gebruikt heeft bij de verfilming van “Op Hoop Van Zegen”.
Vragen opmerkingen zijn natuurlijk welkom op jillesmeijer@home.nl.

DE HUGUENIN-KAARTEN VAN FRIESLAND

H.J. Versfelt

Tussen 1819 en 1829 hebben militaire ingenieurs onder leiding van eerste luitenant-ingenieur W.U. Huguenin kaarten van Noord-Nederland ver-vaardigd. Zij tonen geheel Friesland en Groningen

(m.u.v. de eilanden), voorts Drenthe en een groot deel van Overijssel. Voor het grootste deel van Friesland en Groningen vormen de kaarten de oudste gedetailleerde afbeeldingen van de provincies. Voor Overijssel en delen van Drenthe geven zij een beeld van de veranderingen in het landschap in vergelijking met datgene wat afgebeeld wordt op vroegere militaire kaartenseries.
In totaal vervaardigden de ingenieurs 61 handschriftkaarten, waarvan er 19 op Friesland betrekking hebben. Zij geven een fraai beeld van het Friese landschap. Het grondgebruik wordt met kleuren aangegeven, waardoor dit in een oogopslag tot leven komt. Door de grote schaal zijn details goed te herkennen. Binnen de steden is de bebouwing gegeneraliseerd, maar daarbuiten worden de boerderijen en andere gebouwen individueel getoond. Ook verdere landschapsdetails, zoals wegen, dijken, kanalen en rivieren, meren, verkaveling etc. zijn zorgvuldig opgetekend. Al met al zijn de kaarten van grote waarde voor onze kennis van het historische landschap van het Noorden.

Militaire cartografie
Een belangrijk deel van de kaarten die in het verleden van ons land zijn vervaardigd heeft een militaire achtergrond. Voor de legerleiding is door de eeuwen heen een goede kennis van het gebied waarop de krijgshandelingen zich zouden kunnen afspelen van groot belang geweest. Tijdens de Tachtigjarige Oorlog (1568-1648) en de tijd daarna was de strijd voornamelijk gericht op het veroveren van vijandelijke en de verdediging van eigen vestingsteden en schansen. Eenmaal in het bezit van dergelijke versterkingen viel het omliggende gebied welhaast automatisch toe aan de bezitter ervan. Van vrijwel alle versterkte steden in de Republiek der Ver-enigde Nederlanden bestaan daardoor, vaak fraai gekleurde, stads-plattegronden. Terreindetails daarentegen waren minder belangrijk.
Dat veranderde toen in de loop der tijd de krijgshandelingen steeds meer verschoven in de richting van een strijd tussen grote legereenheden te velde. Begin negentiende eeuw, ten tijde van de Napoleontische oorlogen, zou dit soort veldslagen de uitslag van de oorlogvoering zelfs grotendeels gaan bepalen. Door deze veranderingen ontstond er bij de militairen een toenemende behoefte aan gedetailleerde topografische terreinkaarten.

Vanaf de tweede helft van de achttiende eeuw werden dergelijke kaarten dan ook veelvuldig in opdracht van de legerleiding vervaardigd.

De kaart van Krayenhoff

De Huguenin-kaarten zijn vervaardigd als basismateriaal voor de uitgave van de kaart van Krayenhoff, een gedrukte kaart die uit acht bladen en een titelblad bestaat.
De opdracht tot het vervaardigen van deze kaart had luitenant-generaal Krayenhoff in oktober 1798 van de Nationale Conventie van de Bataafse Republiek gekregen. Het plan was de kaart samen te stellen op basis van al bestaande kaarten van kleinere gebieden, waaronder de provinciekaarten. Al spoedig bleek echter dat er grote hiaten bestonden in de topografische informatie en dat de bestaande kaarten van gebieden als Drenthe en Groningen dusdanig gebrekkig en ongedetailleerd waren dat eerst nieuwe terreinopmetingen zouden moeten worden gedaan.
Ook het beschikbare kaartmateriaal van Friesland was slechts beperkt bruikbaar. De belangrijkste kaarten die tot dan toe van de provincie waren vervaardigd waren de door Adriaan Metius en Gerard Freitag vervaardigde kaart die bestemd was om opgenomen te worden in de 'Chronique ofte Historische geschiedenisse van Frieslant' van Pier Winsemius van 1622, de veertig jaar later vervaardigde kaart in de 'Beschrijvinge van de Heerlijck-heydt van Friesland tussen 't Flie ende Lauwers' van Christiaan Schotanus, de in 1698 door Schotanus à Sterringa uitgegeven grietenijkaarten en de op basis daarvan verschenen kaart van François Halma uit 1718. Ook had Johan Vegelin van Claerbergen in 1739 een wandkaart van de provincie vervaardigd. Geen van deze kaarten was echter voldoende gedetailleerd.

Door allerlei oorzaken, waaronder de vele andere activiteiten van Krayenhoff, verliepen de werkzaamheden aan zijn kaart traag. De eerste vijf bladen en het titelblad werden pas tussen 1809 en 1813 gedrukt en uitgegeven. Van het Noorden betrof dit alleen blad VI, waarop het westelijk deel van Friesland wordt afgebeeld.
Teneinde de resterende bladen van de noordelijke provincies te kunnen vervaardigen waren dus nieuwe karteringen noodzakelijk. Nog in de Franse Tijd, tussen 1811 en 1813, werd Drenthe om die reden door militaire ingenieurs onder leiding van chef d'eskadron d'Epailly in kaart gebracht. Met behulp van de door hem vervaardigde handschriftkaarten kon daarop in 1821 blad VIII van de kaart verschijnen, het blad waarop Overijssel en het zuiden van Drenthe worden afgebeeld. Op één na waren inmiddels ook de andere bladen afgemaakt. Het enige blad van de kaart van Krayenhoff dat nog ontbrak was blad IX, dat van Groningen, het oosten van Friesland en het noorden van Drenthe.

De afbeelding van het gebied ten noorden van Dokkum in 1822 op een van de Huguenin-kaarten. In de atlas die de Drentse Historische Vereniging later dit jaar zal uitgeven worden de kaarten in kleur opgenomen.

Om dit blad te kunnen vervaardigen moesten deze gebieden dus worden gekarteerd. Ook was het wenselijk het westen van Friesland in kaart te brengen. Weliswaar was blad VI van de kaart van Krayenhoff, waarop dit gebied voorkwam, al in 1813 verschenen, doch de terreintekening daarop was weinig gedetailleerd. Die was gebaseerd op de toen al ruim honderd jaar oude kaarten van Friesland van Schotanus à Sterringa en op de heruitgave ervan door Halma. Met behulp van nieuwe opmetingen zou de op stapel staande herdruk van dat blad kunnen worden verbeterd. Dit alles leidde tot het besluit de twee noordelijke provincies geheel opnieuw in kaart te brengen.

De karteringen

In het voorjaar van 1820 kreeg Huguenin opdracht van Generaal-majoor De Man, directeur van het Archief van Oorlog en het Topografisch Bureau, de karteringswerkzaamheden uit te voeren. Hij diende daarbij in Groningen te beginnen. In de volgende vier jaar zou hij, geassisteerd door twee andere militaire ingenieurs, geheel Groningen en Friesland in kaart brengen. Waar mogelijk gebruikte Huguenin daarbij kadasterkaarten als basis voor zijn werkzaamheden. Kadasterkaarten bevatten veel informatie die voor het maken van een topografische kaart bruikbaar was, zoals perceelsgrenzen en gegevens over de bebouwing. Zij waren daarmee zeer geschikt om een eerste opzet van de kaart te maken. Aanvullende controles in het terrein bleven echter noodzakelijk teneinde ontbrekende landschaps-elementen toe te voegen.
In het 1820 werd het oosten van de Groningen in kaart gebracht. In het volgende jaar gebeurde dat met de rest van Groningen en een klein deel van het oosten van Friesland. In deze laatste provincie betrof dit de grietenijen Kollumerland en Nieuw Kruisland, Achtkarspelen en een deel van de grietenij Smallingerland.

Nadat in de winter in het bureau was gewerkt werden in april 1822 de terreinopmetingen weer ter hand genomen. Begonnen werd met opmetingen in het zuidoostelijke gedeelte van Friesland en in de grietenijen ten westen van de Lauwerszee. Deze gebieden moesten als eerste in kaart worden gebracht teneinde blad IX van de kaart van Krayenhoff te kunnen voltooien. Kadasterkaarten konden daarbij niet als basis dienen. Die kwamen voor het op te meten gebied pas tussen 1824 en 1829 gereed. De enige bestaande kaart die als basismateriaal gebruikt kon worden was de door de Franse militaire ingenieur d'Epailly vervaardigde kaart van de streek rond Wolvega. Het overgrote deel van het gebied moest dus worden opgemeten.
Het resterende, westelijke deel van Friesland, werd in 1823 gekarteerd.

Ditmaal kon Huguenin voor ongeveer de helft van het gebied gebruik maken van kadasterkaarten. Van de grietenijen Het Bildt, Leeuwarderadeel, Dantumadeel, Tietjerksteradeel, Menaldumadeel, Baarderadeel, Hennaarderadeel, Idaarderadeel, Rauwerderhem, Utingeradeel en Haskerland waren dergelijke kaarten beschikbaar. Zij waren tussen 1820 en 1822 door ingenieurs van het kadaster vervaardigd. De rest van het gebied werd opgemeten. In totaal werden de kaarten van de provincie Friesland voor bijna 75 % op opmetingen en voor ruim 25 % op kadasterkaarten gebaseerd.

Na het gereedkomen van de werkzaamheden in Friesland, Groningen en Noord-Drenthe volgde een periode van enkele jaren waarin de karteringen stil lagen. In 1829 werd het werk hervat en begon Huguenin, inmiddels tot kapitein bevorderd, met het in kaart brengen van Overijssel en het zuiden van Drenthe. Aangezien deze gebieden voor lezers in Friesland minder interessant zijn, zal daarop niet verder worden ingegaan.

Ter afsluiting

De Huguenin-kaarten zijn, op enkele facsimile's van kleinere gebieden in het zuidoosten van Friesland na, nog niet eerder in druk verschenen. Meer dan 120 jaar hebben zij verborgen gelegen in de gesloten militaire archieven. De verzameling militaire kaarten van het 'Oude Archief der Genie', waaronder ook de Hugenin-kaarten, werd pas in 1950 openbaar, toen deze in het Algemeen Rijksarchief, thans Nationaal Archief, te Den Haag werd gedeponeerd. Elf jaar later werd bekendheid aan het bestaan van de kaarten gegeven door een publicatie in het tijdschrift van het Koninklijk Nederlands Aardrijkskundig Genootschap door C. Koeman, hoogleraar in de cartografie aan de universiteit van Utrecht. Nog steeds zijn velen echter niet op de hoogte van het bestaan van deze bijzonder interessante handschriftkaarten, die van grote waarde zijn voor onze kennis van de vroegere topografie van de noordelijke provincies.

De Drentse Historische Vereniging (DHV) zal de Huguenin-kaarten eind dit jaar, in samenwerking met de uitgeverij Heveskes te Groningen, als atlas uitgeven. Daarmee zal zij ook de laatste nog niet gepubliceerde militair-topografische kaartenserie van het noorden en oosten van ons land voor geïnteresseerden toegankelijk maken. Eerder verschenen onder auspiciën van de DHV reeds twee atlassen met militaire kaarten. In 2001 gaf de vereniging een atlas uit met de tussen 1811 en 1813 door Franse militaire ingenieurs vervaardigde kaarten van Drenthe, delen van Friesland, Groningen en Overijssel en de noordelijke vastelandskust. In

2003 verscheen de Hottinger-atlas, met kaarten van delen van Gelderland, Overijssel, Drenthe en Groningen (1773-1794). Samen met de door Wolters Noordhoff uitgegeven nettekeningen van de Topografische en Militaire Kaart (1851-1856) en de latere kaartenseries van de Topografische Dienst zal na het verschijnen van de Huguenin-atlas de ontwikkeling van het landschap van grote delen van Noord- en Oost-Nederland stap voor stap op topografische kaarten kunnen worden gevolgd.

De atlas
De atlas krijgt een formaat van 33 x 23,5 cm. De omvang wordt ongeveer 300 bladzijden, waarvan 170 blz. met afbeeldingen van de kaarten, die in kleur zullen worden opgenomen. Teneinde de 61 door Huguenin vervaardigde kaarten, die allen een formaat hebben van 40 x 40 cm, op de oorspronkelijke schaal van 1:40.000 in de atlas te kunnen afbeelden, worden zij op ongeveer tweederde van de boven- of onderzijde horizontaal (op de computer) versneden. Vervolgens worden de overblijvende delen over een dubbele bladzijde geprojecteerd. Delen met slechts eenderde van de oorspronkelijke hoogte worden daarbij steeds gecombineerd met soortgelijke delen van de kaarten eronder of erboven, waarbij een kleine witstreep tussen de twee delen aangeeft dat dit een latere samenvoeging is. Hierdoor zal het aantal kaarten in de atlas 85 bedragen.
In het tekstgedeelte zullen de auteurs van de atlas, Herman Versfelt en de geograaf en historicus Meindert Schroor uit Leeuwarden, ingaan op de ontstaansgeschiedenis van de kaarten en op het landschap dat op de kaarten getoond wordt.

Bestelling atlas
Heeft u belangstelling, dan kunt u de atlas tot 21 oktober 2005 voor de voorintekeningprijs van € 42,50 (excl. verzendkosten) bestellen. Na die datum wordt de prijs € 52,50.
Bestelling per voorkeur per e-mail, naar de coördinator van het project namens de DHV, de heer H.J. Versfelt, h.versfelt@12move.nl, onder vermelding van: 'Bestelling Huguenin-atlas' en opgave van uw naam en adres. Beschikt u niet over de mogelijkheid per e-mail te bestellen, dan kunt u dit doen door een brief of briefkaart te sturen naar de Drentse Historische Vereniging, postbus 243, 9400 AE Assen. De bestelde atlas wordt u midden november, met een acceptgiro voor de betaling, per post toegestuurd.

ERRATUM
In De Sneuper 75, bl. 82 staat dat Johanna Pieters Haistra, vrouw van Hemke G. Elzinga, overleed op 18 sept. 1898, dat moet zijn 18 sept. 1896.

Skiednis Tichteby
WIERUM, IN ÂLD DOARP OAN SEE

Fopppe Duinstra (farborg@hetnet.nl)

De Nooitgedacht 1811.
Jan Symens, de Wierumer skipper, is 59 jier as hy him yn 1811 neamt nei syn skip: de Nooitgedacht. Hy is in trou tsjerkegonger. Op 10 maaie 1799 hat hy belidenis dien yn de âlde Romaanske tsjerke, by de toer en de seedyk. It is allegearre sa ticht byinnoar en meiinoar ferbûn yn Wierum. Hy folget syn heit, Symen Jans, op as diaken.
Jan Symens is troud mei Sibbeltsje Joukes, dy't de namme fan har famylje krigen hat: "Posthumus". Sy is syn twadde frou en 18 jier jonger. Tegearre hawwe sy in famke, Renske. Sy wurdt yn it doarp meastal Hinke neamd. Sy is 7 jier, as sy Renske Nooitgedacht komt te hjitten.
Ut syn earste houlik hat Jan Symens ek in dochter, Martsje. Sy is 15 jier âlder as har suske en yn 1809 troud mei Atze Hoites, dy't no Prins fan achternamme hjit.
Jan Symens hie graach in soan hân, dy't letter it fiskjen en it skipperjen op de Nooitgedacht fuortsette koe. Dit plak hat Atze Hoites Prins ynnaam. Jan Symens is tige wiis mei syn skoansoan.
Hy wenne yn 1830, hy wie doe 80 jier, oan de Nije Streek, fan de buorren ôf de earste stege rjochts, achteroan, mei sicht oer de kamp fan Eelke Idses Idsardi, dy't in spultsje by de tille hie. Jan Symens hie romte genôch yn syn lyts hûs fan 63 m². De measte Wierumer fiskers wennen yn dy tiid net grutter. Mar it sicht wie frij nei de Breedte en de Haven wêr't de fracht-skippen leinen, want der stienen doe noch gjin huzen op 'e Kamp.

1842
Jan Symens is in sterke geve man. Hy jout it net sa gau oer. Mar stadichoan jout hy dochs it roer út hannen. Hy is 90 jier as hy yn 1842 de holle delleit.
Syn Nooitgedacht is yn goede hannen. Atze Hoites, dy't no de eigener wurdt, is 56 jier. Hy en Martsje hawwe dan al twa troude soannen, Jan Atzes, 32 jier en Hoite Atzes, 29 jier.
Atze Hoites Prins wennet net fier fan syn skoanheit ôf. Sy binne suver buorlju. It is ien hûs earder mar dan oan de foarkant, mei sicht op de Nije Streek.
De Prinsen fiele harren ryk mei de Nooitgedacht.
Is in skip foar in Wierumer fiskersfamylje net like folle wurdich as in pleats foar in boerefamylje? Eins is in skip noch wichtiger want in boer is bûn oan syn hoekje lân mar in skipper hat de hiele wrâld ta syn foldwaan. Wol hat

de seefisker altyd mei minder ta moatten as de boer. Sy hawwe it nea sa breed hingje litte kinnen en binne tefreden mei harren ienfâldich fiskers-húske yn it doarp. In eigen skip op see, dêr binne de Wierumer seefiskers grutsk op.
Jan Atzes, de âldste, is no 8 jier troud. Syn frou is in Peazumer, dy't wol wat fan seefiskjen ôfwit. Sy hjit Sijke Sjoerds Dijkstra. Sy krigen twa famkes, Grietsje en Martsje. Grietsje is mar 3 moanne wurden. Martsje is no 3 jier. Letter krije sy noch in Sjoerd en in Atsje.
Hoite Atzes, de jongste soan, is no 7 jier troud. Syn frou komt út Wierum want hast alle Wierumer jonges trouwe mei Wierumer famkes.
Sy hjit Leentsje Tseards Sikkema. Sy komt út in bekende Wierumer see-fiskersfamylje. Sy hawwe twa bern, Atze en Antsje, 6 en 1 jier.
Der binne noch mear pakesizzers as Jan Symens yn Wierum te hôf brocht wurdt. Renske (Hinke) Nooitgedacht is troud mei Freerk Knillis Visser. Sy wenje op it spul dat Jan Tsjerks Duinstra kocht yn 1909. Syn soan Tsjerk wenne der letter mar doe wie de buorkerij al nij opboud nei bliksem-ynslach. Freerk en Renske hawwe 4 bern: Sibbeltsje fan 13, Tryntsje fan 10, Jan fan 8 en Knillis fan 5 jier.
Njoggen bern hat Renske hân, 5 bern binne jong stoarn, werûnder in twilling. Sy wie net sa sterk as har heit.
Fiif jier nei Jan Symens binne de dochters Nooitgedacht en de mem koart neiinoar stoarn. Renske wurdt 44 jier. In wike letter is har mem, Sibbeltsje Joukes, stoarn: 77 jier. Twa moanne letter Martsje Nooitgedacht: 59 jier. De Wierumer achternamme Nooitgedacht is net mear.
Mar as Atze Hoites Prins, dy't no widner wurden is, útfart dan is fan fierren de namme fan syn skip te sjen: Nooitgedacht.

1893

It is 51 jier letter. De tiid giet syn gong.
Atze Hoites Prins hat de Nooitgedacht oerdwaan moatten oan syn soannen Jan en Hoite. Hy is yn 1864 yn 'e âldens fan 78 jier stoarn. Syn soan Jan hat dêrnei 20 jier skipper op de Nooitgedacht west. Hy is yn 1884 stoarn, 73 jier âld.
Syn broer Hoite is no yn 1893 in âld man wurden fan 80 jier. Mar hy is noch altyd skipper op de Nooitgedacht.
De âlde skippers en fiskers binne ûnmisber troch harren jierrenlange erfaring op see mei wyn en wetter en de seilen. Mei de fiskgrûnen en alle handelingen dy't der te dwaan binne op it skip sa as it fiemjen, it leadzjen, it fjurjen, it silen op it kompas, it hâlden fan it roer, hoe’t it wân útsmiten wurde moat troch de skotsman en de achterhâldsman. Dit útsmiten fan wân, mei de iesde wjirms, wat in sinnich wurk wie, waard "preekjen" neamd want it duorre wol in oere. Letter moat it wer mei doel ynhelle

wurde yn'e hoop en ferwachting dat der in soart fisk oan sit. Dêr hinget de hiele breawinning fan ôf.
Atze, de soan fan de 80-jierrige, en Sjoerd, de omkesizzer, binne no 57 en 48 jier. Sy binne mei-eigeners fan de Nooitgedacht wurden.
Atze en Sjoerd hawwe ek al wer grutte jonges dy't meifiskje op de Nooitgedacht. Atze hat trije soannen: Hoite, Minne en Anne, 26, 22 en 19 jier. Sjoerd hat in soan fan 21, Jan. De jonges binne noch yn 'e hûs.
Sy binne der allegear by as de fiskersfloat útfart. Sa bliuwt it skip mei de âlde namme fan de famylje Prins. In famylje, wêrfan de leden hecht oaninoar ferbûn binne want de neven Atze en Sjoerd binne mei twa susters Vaderloos troud. Sa binne sy ek sweagers wurden.
De jonges binne neven fan inoar wurden. De suster fan Sjoerd, Martsje Prins, is troud mei Freerk Minnes Vaderloos, in broer fan de twa susters Vaderloos, Antsje en Jantsje (trije-dûbele famylje).

Wierumer aak (krijgt als naam: De Nooitgedacht!!) in aanbouw bij het garnalenhuisje te Moddergat. Tijdens de ledendag in nov. 2004 kregen de leden hierover informatie. Zie ook website www.fiskersskip-moddergat.nl/

(KUNST)WEGEN EN (VOET)PADEN IN OOSTDONGERADEEL, deel 2

Reinder Tolsma (reinder.tolsma@home.nl)

Inspectiereis naar Werkendam

Op 28 maart 1852 vertrok de commissie, bestaande uit Tjeerd Sybenga (hds te Oosternijkerk) en Johannes Beintema, naar Werkendam (in het Land van Altena, bij de Biesbosch) in het gezelschap van de provinciale opzichter van waterstaat de heer Korenstra (om korte lijnen te hebben naar de provincie) waar ze de volgende dag aankwam. De commissieleden werden met alle egards ontvangen en inspecteerden de weg van Werken-dam over Dussen naar Heusden over een lengte van 15 km, terwijl de totale weg meer dan 26 km lang was(1).

Het bevreemdde de commissie dat deze weg, aangelegd tussen 1845 en 1850 en door een vergelijkbaar landschap als in Oostdongeradeel lopend, zo goed was: “Deze weg was effen en vast, en niet tegenstaande de zware regens, welke er den vorigen nacht en ’s morgens gevallen waren, had men bijna geene sporen van water op denzelven gevonden”(2).

De commissie mag af en toe gaten in het wegdek maken om zich te vergewissen van een gelijkmatige dikte van de grindkorst, maakt nog een tocht met de barge naar Vianen om daar een vergelijkbare weg te bekijken en laat zich dan de gebruikte werkwijze en de daarbij horende kosten uitvoerig uitleggen en voorrekenen.

Het blijkt hen dat kleigrond de meest geschikte is voor deze manier van wegaanleg. Deze klei moet wel een 30-40 cm boven het winterpeil uitkomen en daarbovenop nog een tonrondte van 15 cm krijgen. Vervolgens wordt de eerste laag van 6 cm grind aangebracht en na zes weken, waarin deze eerste laag goed is bereden en onophoudelijk alle sporen met krabbers zijn gedicht, een tweede laag van 5 cm. In hetzelfde jaar moet nog eens een laag van 5 cm worden gebracht waarna in het jaar daarop de weg wordt voltooid met nog eens 10 cm grind. In totaal wordt er dus 26 cm grind aangebracht waarvan na verloop van tijd, als de grind goed vermengd is met de onderliggende kleigrond nog 12 cm van over blijft. De breedte van de eerste laag is 2½ meter, de andere lagen zijn 2 meter maar door het inrijden is er na ongeveer twee jaar een wegbreedte van 3 meter ontstaan. De kosten zijn in het eerste jaar f 1,65 per strekkende meter en in totaal in twee jaar f 2,65. Het onderhoud nadien zal tussen de 7 en 10 cent per strekkende meter bedragen, aldus het verslag van de commissie, reeds op 8 april 1852 uitgebracht.

De aanbeveling van de commissie om de wegen in Oostdongeradeel op deze

manier aan te leggen wordt unaniem aangenomen en ook de raad om in ditzelfde jaar nog een druk gebruikt gedeelte weg aan te leggen om te zien hoe deze weg zich houdt en om ervaring op te doen. Daartoe wordt de zgn Tichelaarsweg, van de Aalsumerpoort naar Sybrandahuis (Sybrenhûs) over 1900 meter, en de daarop volgende Zandweg over 100 meter, uitgekozen als zijnde van klei- en zavelgrond (het betreft hier de huidige weg Dokkum-Metslawier). Alleen al dit korte stuk zal

de gemeente f 6100,- gaan kosten!
Rechtsonder de Tichelaarswegna het kruispunt overgaand in de Zandweg (nu beide Dokkumerweg) onder Aalsum, in 1852 als proefstuk als grindweg aangelegd. De weg naar links, naar Aalsum, werd in 1870 als kleiweg voor de publieke dienst bestemd en de weg naar rechts, Sybrandaweg, werd daaraan onttrokken.

De totale kosten worden geraamd op f 120.000,- terwijl de gemeente niet meer dan f 40.000,- heeft te besteden. Daarom worden er vele verzoeken om subsidie gedaan(3).
Een bijzonder verzoek wordt gericht aan de Koning waarbij werkelijk alles uit de kast wordt gehaald wat “de majesteit” kan overhalen om concessie en subsidie te verstrekken(4):

“Dat het gebruik der openbare rijdwegen in deze Gemeente, als uit zware klei bestaande, gedurende het grootste gedeelte van het jaar, per as ten eenenmale onmogelijk is, waardoor de landman wordt belet gedurende den herfst, winter, in het voorjaar en dikwijls in den zomer zijne producten naar Leeuwarden en naar de meer nabijgelegene plaatsen Dockum en Kollum ter markt te rijden. Dat door deze zaken de handel in dit zoo belangrijk oord der provincie Friesland zeer wordt belemmerd…”
- dat wekelijkse reizen onmogelijk zijn
- dat handel en nijverheid daaronder lijden
- dat daaromtot aanleg van grindwegen is besloten, begroot op f 120.000,-
- dat geen tol zal worden geheven (bevordering algemeene communicatie)
- dat aanleg ook in belang is van provincie en buurgemeenten
- dat provincie reeds goedkeuring heeft verleend
- dat ook voor andere aangelegde kunstwegen subsidie is verstrekt
- dat belang van aanleg wordt vergroot nu ook Kollum—Dokkumer Nieuwe Zijlen zal worden aangelegd
- dat hierdoor toegang tot belangrijke zeesluis te Nieuwe Zijlen verbeterd is
- dat toegang tot Rijksfortificatie te Oostmahorn wordt verbeterd
- dat de stoomboot Groningen-Engeland nu aanlegplaats te Oostmahorn kan krijgen
- dat communicatie met Schiermonnikoog wordt verbeterd (Oostmahorn)
“Dat bij volvoering van het zoo belangrijke werk, de droogmaking der Lauwerzee, misschien in de nabijheid van genoemde Schans, eene aan-sluitingslijn zal komen…” waardoor noordelijk Groningen met Friesland wordt verbonden
- dat er een lijn Leeuwarden-Holwerd-Ternaard-Metslawier-Kollum naar de Groninger Straatweg ontstaat
- dat vervoer van zeevis vanaf Paesens per as wordt mogelijk gemaakt
- dat de zeevissers te Peasens ook geen “premien uit ’s Rijks Kas krijgen”
- dat de tollen op de grote rijkswegen vast en zeker meer zullen opbrengen
- dat het afschrijven van gebruik paarden op het personeel, gedurende zes maanden (vanwege slechte wegen!!) nu groot f 1000,- zal vervallen
- dat door ingezetenen van OOD vele opcenten zijn betaald vanwege de wegen van Leeuwarden naar Overijssel, naar Harlingen en naar Lemmer “terwijl alle deze wegen van geen dadelijk belang voor de Ingezetenen dezer gemeente zijn te noemen…”
- dat zij meebetalen aan belangrijke werken elders, een eigen zeesluis moeten onderhouden alsmede waterkeringen
- dat de gemeente zelf het onderhoud op zich wil nemen (zonder tolheffing)
- dat zij daarom Zijne Majesteit verzoeken om concessie om de grindwegen aan te mogen leggen en een subsidie van f 20.000,- uit ’s Rijks Kas te mogen ontvangen.

Naast aanvragen om subsidie wordt er ook werk gemaakt van afkoop-regelingen. De raadsleden, aangevuld met vooraanstaande inwoners, gaan zelf naar de grondeigenaren om hierover te praten en contracten af te sluiten.

De tracees

De hoofdrichting van de aan te leggen kunstwegen werd al op 28-2-1852 door de gemeenteraad vastgesteld, al komen er naderhand verscheidene verzoeken binnen om daarvan af te wijken, meestal in het belang van de indieners van zo'n verzoek. Uiteindelijk wordt op 13-1-1854, nadat toezegging van aangevraagde subsidies grotendeels binnen zijn, het bestek en de voorwaarden vastgesteld van de volgende tracees (zie kaart):

1. Vanaf de in 1852 aangelegde kunstweg bij de Aalzumerpoort te Dokkum over de Tichelaarsweg, langs Wetzens, door Metslawier, langs Ropta en Morra over de Heerenweg naar Anjum, over de Grote Spekweg naar Oostmahorn. Lengte 14.5 km.
2. Vanaf de Halvemaanspoort te Dokkum over de Hoge Dijk naar Oostrum, over de Groene Weg naar Klein- en Groot Midhuizen, door Ee en Engwierum, over de bestaande dijk en de Statendijk naar de zeesluis. Totale lengte: 12.5 km.
3. Van Metslawier naar de Reidswal, over de Grote Til, langs Jouswier en naar groot Midhuizen. Deze weg sluit aan bij nr 1 en nr 2. Lengte: 2.4 km.
4. Vanaf de handwijzer benoorden de Wetzensertil (weg nr.1)`over de Gryt-manswei door Niawier, door Oosternijkerk, over de Langgrousterwei naar Paesens: 7.2 km.
5. Vanaf de Heerenweg (weg nr. 1) door Morra tot in Lioessens: 1.5 km.

De totale lengte der aan te leggen wegen bedroeg 40.4 km en werd door aannemers uit Sliedrecht gerealiseerd waarbij uiteindelijk een totaal bedrag van f 169.000,- in de boeken kwam!(5)

Onderhoud aan de wegen

Het gemeentebestuur was zich vanaf het begin bewust van de meerdere kosten die deze nieuwe manier van wegenaanleg met zich meebracht maar aanvaardde dat gegeven door de "garantie" dat deze wegen daardoor ook langer mee zouden kunnen. Direct bij het gereedkomen van de eerste wegen in 1856 werd een "Verordening op het gebruik van de Grindwegen in de gemeente Oost-dongeradeel" opgesteld(6). Het frappante is dat deze verordening vrijwel woordelijk is overgenomen van de verordening die gebruikt werd bij de weg Ferwerd-Dokkum, de weg die destijds (1851, zie deel 1) door de gemeenteraad werd afgedaan met: "Dat echter voor deze Grietenij in het bijzonder deze zaak *(= de aanleg van deze weg, RT*) niet of zeer weinig belangrijk wordt beschouwd".

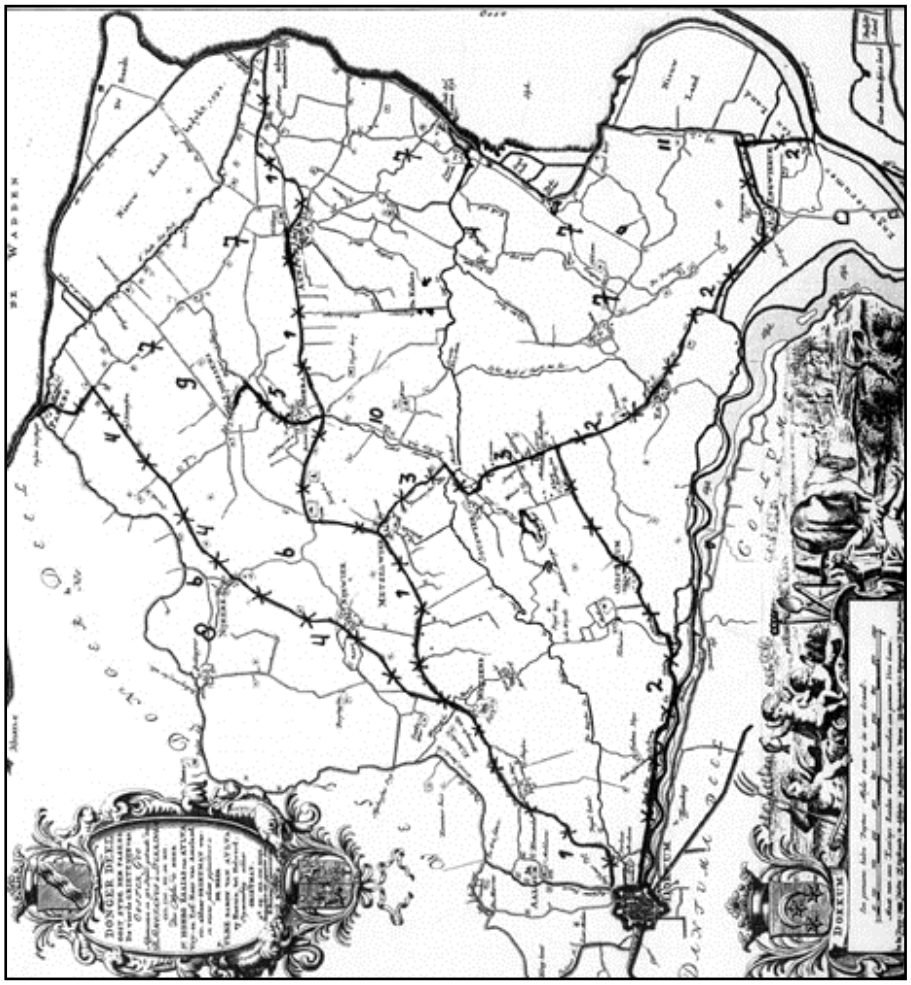

De aangelegde kunst/grindwegen, uitgezet op de kaart van Schotanus/ Halma uit 1718. De donkere lijnen met daarin kruisjes getekend, zijn de wegen die in 1854-56 werden aangelegd, nummers 1 – 5. Weg 6 werd aangelegd in 1859 en de nummers 7 – 11 in 1866. Voor nauwkeurige omschrijving van de wegen zie de tekst.

Enkele punten uit deze verordening komen ons wat vreemd voor:
Art. 2. De zoden, steenen en andere voorwerpen, op den weg geplaatst tot verlegging van het spoor, zullen door niemand verplaatst of verlegd mogen worden.
Art. 6. Het is verboden een rij- of voertuig, bij het overrijden van eene brug met een ander rij- of voertuig eerder te volgen, dan nadat het eerste de brug zal hebben verlaten.
Art. 9. Het is verboden dwars over den weg, de bermen of de voetpaden, kruipaden te maken (dit moet over planken gebeuren)
Art. 14. Verbod om linnen en netten op lijnen, heggen, stekken of stokken te drogen of te bleken (vanwege schrikkende paarden, RT)
Art. 16. Verboden om vlas te roten in slooten of vaarten of hetzelve te droogen binnen eenen afstand van 40 Ned. ellen van den weg
Verder wordt precies aangegeven hoe zwaar de voertuigen mogen zijn en welke wielbreedte bij welk gewicht hoort, op straffe van geldboetes van f 6,- of twee dagen “brommen”.
Niet alleen verschafte de aanleg van de wegen zelf veel werk aan arbeiders uit de gemeente, ook het onderhoud gaf aan veel mensen vast werk nadat in 1857 zes wegwerkers werden aangesteld(7). Zij kregen een uitgebreide instructie mee waarin precies wordt gezegd wat van hen wordt verwacht.
Zo moeten zij in de buurt van hun wegvak wonen en altijd op de weg aanwezig zijn, ’s winters van 7 tot 5 uur maar ’s zomers liefst van ’s morgens 5 uur tot ’s avonds 7 uur met schafttijden van 9-10 en van 1-2! Ook moeten zij “wanneer de omstandigheden zulks gebiedend noodzakelijk mogten maken, zelfs op Zon- en Feestdagen arbeiden”.
Dat werk bestond in hoofdzaak uit het slechten van sporen, het “tonrond” houden van de weg vanwege de afwatering, het onderhouden van bermen en taluds en het verwijderen van “op den weg liggende steenen, aarde, mest van paarden of ander vee en andere dergelijke voorwerpen of hinder-nissen”. Verder waren zij herkenbaar aan een bij hun aanstelling ontvangen onderscheidingsteken en bevoegd om tegen overtreders van boven-genoemde verordening procesverbaal op te maken.

Uitbouw van het wegennet
Nadat het grote nut van de aanleg van deze grindwegen aan de inwoners was gebleken, kwamen er van alle kanten verzoekschriften bij het gemeentebestuur binnen om ook andere gedeelten kleiweg te verharden en tot grindweg te maken. Over het algemeen hanteerde het bestuur daarbij de regel dat verharding het algemeen belang moest dienen en dat aansluiting op bestaande kunstwegen voorrang verdiende. Ook aansluiting op wegen naar buurgemeenten vielen daaronder. Indieners van zo’n verzoek moesten ook zelf een aandeel leveren: afkoop van onderhoud en (zo mogelijk

kosteloos) beschikbaar stellen van de benodigde aarde voor de ophoging van de bestaande weg. Daarnaast moest de gemeente op zoek naar gelden en subsidies waardoor er soms veel tijd zat tussen het besluit om een bepaald stuk weg aan te leggen en de realisatie daarvan. Zo wordt op 6-12-1859 besloten om de weg van Oosternijkerk naar de Bollingwierster til aan te leggen maar komt die weg pas in 1866 tot stand. En dat terwijl indieners van het verzoek om deze weg aan te leggen bereid zijn om 33% van de aanneemsom te betalen, de gemeente Westdongeradeel ook bijdraagt en de weg door zal trekken richting Ternaard en de provincie de subsidie verhoogt tot 25% van de aanneemsom vanwege het belang van die aansluiting(8).
Van deze weg is bewaard gebleven een "Staatje aanwijzende hoe en met welke personen men is gecontracteerd over afkoop en onteigening, betrekkelijk den aan te leggen grindweg van Nijkerk naar Bollingwier"(9).
Hierin staan alle eigenaren van langs de aan te leggen weg gelegen huizen en landerijen en wat er afgesproken is, bijv.
"Wed. P.D. Tilkema. Eene huizinge bewoond door haarzelf; is genegen tot het betalen der daartoe gestelde afkoopsom."
Maar ook komen notities voor als "eene behoeftige weduwe waarvan zeer waarschijnlijk weinig te halen zal zijn", "wil geen geld geven doch is genegen de slootsbreedte af te staan; de aarde tot demping kan gevoeglijk geleverd worden door de kerkvoogdij", "wil niets(misschien dat hij nog te bewegen was tot het leveren der aarde tot ophooging; de commissie zal 't nog eens beproeven", anderen willen wel grond verkopen tegen een bepaalde vergoeding. Het geeft een mooi inkijkje in de gevolgde werkwijze, deze persoonlijke benadering.
In de jaren na de eerste aanleg van grindwegen werden nog gerealiseerd:
6. Vanaf de Nijkerkstertil (over de Paesens) naar Oosternijkerk en vandaar naar de bestaande kunstweg bij Ropta (weg nr. 1) in 1859. Lengte 2.3 km.
In 1866 kwamen tot stand (zie kaart):
7. Vanaf Ee over de buurtschappen Tibma, Dijkshorne en Ezumazijl naar de bestaande kunstweg (weg nr. 1). bij de molen in Anjum en vandaar naar Peasens. Lengte 10.3 km.
8. Van Oosternijkerk naar de grensscheiding Bollingwierster til. 1.7 km.
9. Dijksterweg te Lioessens, aansluiting wegen 5 en 7. Lengte 1.1 km.
10. Keegsdijk onder Morra, aansluiting wegen 1 en 3. Lengte 1.7 km.
11. Nieuwland onder Engwierum. Lengte 1 km.
Deze laatste weg zou eerst helemaal doorlopen naar Dijkshorne en Ezumazijl maar door de ligging van twee eendenkooien in dit gebied is daar vanaf gezien.
Nadien werden er een aantal kortere kunstwegen aangelegd, meestal aan- sluitingswegen: in 1868 de westkant van Lioessens, in 1870 de weg naar het

Steenvak te Ee en die naar de Nijhuisterpijp te Niawier, in 1871 de Bredeweg te Niawier en de weg om de terp te Aalzum.
Heel lang is er gesteggeld over de aanleg van een kunstweg tussen de dorpen Niawier en Metslawier. Het voetpad aldaar verkeerde in een zeer slechte staat maar de gemeente oordeelde dat aanleg niet in het algemeen belang was, dat beide dorpen reeds aan een kunstweg lagen, dat de belang-hebbenden zelf ook niets wilden bijdragen(10). Er is ook overwogen om de aanleg van de Bredeweg, waartoe werd besloten op 19-8-1869, achterwege te laten en in plaats daarvan een rechtstreekse verbinding tussen de beide dorpen aan te leggen, maar steeds waren er bezwaren of was er tegen-werking van grondeigenaren. Pas in het voorjaar van 1876, na de instelling van de zoveelste commissie, werd het besluit genomen om over het tracee van het bestaande voetpad een kunstweg aan te leggen en in oktober van dat jaar kon aannemer Jilles Westra van Niawier met het werk beginnen dat hij voor f 6146,- had aangenomen. De gemeenteraad vond trouwens dat het dorp de aanleg van deze weg wel had verdiend. Het dorp had zelf het uurwerk in de toren betaald (waar de andere dorpen daarvoor bij de gemeente hadden aangeklopt) en de gemeente had eerder geweigerd om een armenhuis in het dorp te stichten: aanleg was daarom ook een soort compensatie!
In deze zeventiger jaren van de 19e eeuw werd de balsteenbestrating in de dorpen langzamerhand vervangen door een klinkertbestrating en moest de gemeente nog besluiten wat er ging gebeuren met de overblijvende niet verharde kleiwegen. Na veelvuldig overleg met de grondeigenaren (en dus de van ouds onderhoudsplichtigen) werd besloten om die kleiwegen die voor de publieke dienst bestemd moesten blijven, in onderhoud over te nemen. Daarbij behield de raad zich wel het recht voor om zelf te bepalen welke kleiwegen wél en welke níet voor de publieke dienst bestemd moesten blijven(11).
Tenslotte nam de gemeenteraad het besluit om door particulieren aangelegde kunstwegen eveneens in onderhoud over te nemen, mits ze aansloten aan de gemeentelijke kunstwegen en aangelegd waren op door de raad te bepalen “wijze, constructie en voorwaarden”(12).
Daarmee was er, na een periode van bijna 20 jaar, een solide basis gelegd voor onderhoud en aanleg van het bestaande en toekomstige wegennet. Hoe het verder moest met de 76 bestaande voetpaden volgt in deel 3.

Noten:
1. Deze weg staat nu bekend als de Provinciale weg Noord
2. SAD, arch. Oostdongeradeel, inv.nr. 244, Raadsnotulen dd 8-4-1852
3. Het Rijk betaalt f 35.000, de provincie geeft uiteindelijk f 30.000,-, de gemeente Dokkum stelt f 15.000,- beschikbaar, de contributie zeedijken

nog f 10.000,-. De buurgemeenten Westdongeradeel en Kollumerland stellen kleinere bedragen beschikbaar vanwege de aansluiting op hun eigen wegennet. De rest wordt gehaald uit afkoopbedragen van landeigenaren voor vervallen onderhoud aan wegen, bruggen en voetpaden en de eigen bijdrage van de gemeente Oostdongeradeel.
4. SAD, arch. OOD, inv. 244, Raadsnotulen dd 10-12-1852
5. Idem, inv. nr. 246, bl. 75
6. Idem, bl. 221
7. Idem, bl. 401
8. Idem, inv.nr. 247, Raadsnotulen (6-12-1859) en 249 Raadsnotulen bl. 208 (subsidie provincie), inv.nr. 1204 (rekesten) inv.nr. 1206 (bestekken)
9. Idem, inv.nr. 1208
10. Idem, inv.nr. 250, Raadsnotulen dd 17-12-1866
11. Idem, inv.nr. 251, Raadsnotulen dd 14-11-1870
12. Idem, dd 26-4-1871

De Grientereed onder Niawier slingert zich al eeuwen als kleiweg door het landschap. In 1870 werd deze kleiweg "niet bestemd voor de publieke dienst" en daardoor sindsdien niet of nauwelijks verhard.

EELSE VISSER en de MOBILISATIE 1914-1918

Aant K. Visser (a.visser25@chello.nl)

Eelse Taekes Visser is geboren 29 december 1893 te Moddergat als zoon van Taeke Klazes Visser en Gerritje Eelzes Visser. Taeke Klazes Visser was van beroep visser. De naam Eelse is dus niet afkomstig uit vaderlijke lijn maar uit de lijn van de moeder.
De stamboom van de vader gaat terug met de namen Jitze en Douwe Visser en begint met Douwe Teadens geboren ± 1705. Eelse is gehuwd in 1925 met Akke Visser, ook uit Moddergat.
Eelse begint zijn loopbaan als visser bij zijn vader aan boord na een korte tijd de school te hebben bezocht. Dit vissersvaartuig is zeer waarschijnlijk geweest de WL 34. Deze vissersboot was eigendom van Taeke Klazes Visser en Douwe Groen en is openbaar verkocht op 13 maart 1925 voor een bedrag van 370 gulden aan Tjerk Visser te Wierum. (volgens akte)
Hoelang Eelse gevaren heeft op deze boot is mij niet bekend maar wel dat hij ook op de loggers in Duitsland heeft gevaren. Zijn oproep voor de militaire dienst is waarschijnlijk geweest omstreeks 1913.

Zijn 1e legerplaats is Leeuwarden in de Frederik Hendrik Kazerne. Deze is in gebruik geweest als kazerne van 1863 tot 1981. Momenteel is hij geschikt gemaakt voor bewoning.

De hiervoor staande foto, met de soldaten in opleiding, is gemaakt op de schietbaan welke buiten Leeuwarden was in de buurt van het Kalverdijkje en Schilkampen dus ten noorden van het toenmalige Leeuwarden.
Na de aanleg van de Anne Vondelingweg en Cammingaburen zijn de schansen enz. opgeruimd.
De namen van de militairen op de foto zijn mij niet bekend maar het is duidelijk dat dit de 2e sectie is. De foto is gemaakt door de Leeuwarden fotograaf J.Dwinger, Grachtswal 9. Hoelang de opleiding en legering in Leeuwarden is geweest is mij niet bekend.
Toen brak de mobilisatietijd aan en is hij gelegerd in Brabant.
Op meerdere plaatsen zijn ze ingekwartierd geweest, volgens de poststempels.

Bovenstaande foto is gestempeld 15-11-1915 in Kaatsheuvel waar ze gelegerd waren in een fabriek. De foto toont de vermoedelijke eigenaar met vrouw en dochter met 4 militairen waaronder mijn vader Eelse. (2e van rechts). Het bijgaande schrijven was als volgt en is letterlijk overgenomen.
"Waar de ouders en zuster wij zijn weer in een vabriek maar wij liggen er niet zoo slegt, maar de muizen die vreeten onze kug op, er was zoo .....? een die had al twee in de ranzen. wij hebben van daag wat speelen gehad. Nu het kan weezen dat ik zaterdag een week nog eens thuiskom, schrijf verder Gegroet van u zoon en broer E.Visser: 3e Bat.= 3com 9 reg...??.veldpost."

Op een andere kaart het volgende:
Waar de Moeder en Zuster. Ik ben goed gezond en hoop van jullie het zelfde
ik hep het kaartje ontvangen En was zeer blij toen ik leesde dat vader binnen was en met 18 last en als zij dan nog zoon rijsje doen dan is hun prijs ook goed. Zij hebben hier Zondag ook een soldaat gestooken met een mes, dat die moet zwaar ziek wezen loof ik, dat deet een burger, en dat kwam om een mijsje geloof ik. wij hebben van daag weer wat speelen gehad en daarlijk hebben wij inspektie ower de helm en ower de zolen??
Nu zijt verder gegroet van u zoon en broer Eelse Visser.

Zijn diensttijd is geëindigd na de mobilisatie in 1918 en hij is toen weer beland in Moddergat.
Hij is zeer waarschijnlijk weer ter visvangst gegaan maar vermoedelijk naar de loggers in Duitsland waar hij meerdere jaren heeft gevaren. Omstreeks 1923 is hij aan een nieuwe loopbaan begonnen bij de Stanfries Maatschappij in Leeuwarden. Dat was een beurtdienst per schip vanaf Leeuwarden naar Amsterdam, Rotterdam, den Haag, Utrecht enz.
Hij heeft daar gevaren als kapitein, vele jaren op een stoomboot welke later uit de vaart is genomen en vervangen door een motorboot, later zijn alle boten uit de vaart genomen. Mijn vader heeft hier gevaren tot zijn 65ste en kon toen genieten van zijn pensioen en thuis te zijn.
Eén van deze oude stoomboten ligt nu in de museumhaven in Leeuwarden.
Een onvergetelijke gebeuren is mij bijgebleven van 10 Mei 1940. Hij lag toen met de boot “Dokkum 1” in Rotterdam aan de Maaskade bij de Maasbrug. Aan de ene kant van de Maas lagen de Hollandse mariniers en aan de kant, waar mijn vader lag met de boot, de Duiters. Zij hebben daar benauwde ogenblikken doorgemaakt en wij thuis niet minder want wij wisten waar hij lag en vreesden voor zijn leven. Maar gelukkig, na de capitulatie kwam hij op zijn motor uit Rotterdam terug, met een kogelgat in de koplamp. De boot “Dokkum 1” was tot zinken gebracht en hij was alles kwijt uitgezonderd de motor. Later is de boot weer boven water gehaald en hersteld.

Aanvulling Kwartierstaat Th. D. Prins, bl. 126:

130. Pyter Hayes. Gehuwd 19 maart 1682 te Marrum Westernijkerk met:
131. Lijsbeth Sipkes, uit dit huwelijk:
Haye Pyters [2773] gedoopt te , Rimke Pyters gedoopt 22 februari 1685 te Marrum-Westernijkerk Ferwerderadeel, Aagtje Pyters (zie: 65), Sipke Pyters gedoopt 1 april 1694 te Hogebeintum, Aecht Pyters, geb. 1683 te , gedoopt 25 december 1683 te Marrum Westernijkerk Ferwerderadeel.

HET MOOISTE HUIS VAN DOKKUM?

L'Art Nouveau en Jugendstil

Douwe A. Zwart (d.a.zwartdijkshorne@home.nl)

Oorsprong en ontwikkeling

De Jugendstil of L'Art Nouveau is een zuiver, vernieuwende bouwstijl uit de periode 1890-1914, als reactie op de toen heersende neo-stijlen, als gothiek, renaissance, barok, classisisme, en rococo.

De term Jugendstil is ontleend aan het satirische weekblad 'Die Jugend', dat vanaf 1896 door Georg Hirth in München wordt uitgegeven. In datzelfde jaar opent Siegfried Bing (1838-1905), van Duitse afkomst, in Rue de Provence in Parijs, de gallery L'Art Nouveau. De naam van de nieuwe stroming is genoemd naar zijn gallery. Dit wordt de internationale ont-moetingsplaats van nieuwe kunstenaars, waaronder Louis Comfort Tiffany.

In Nederland wordt het De nieuwe Kunst of Slaoliestijl genoemd, afgeleid van de reclameaffiche van Jan Toorop, voor de Delftsche Slaolie Fabriek.

Tegenstanders van de 'wol wat nijmoadrige styl', noemen dit ook wel 'Spaghettistijl', dit vanwege de kronkelende dunne lijnen die in elkaar over gaan. De Jugendstil is een stijl 'an sich', die weinig tot niets gemeen heeft met alle voorgaande stijlen.

De vernieuwende Jugendstil of Art Nouveau onderscheidt zich door de overwegend gebruikte bloem- en plantmotieven zoals de iris en het viooltje. Bloemstengels, knoppen en het zweepslagmotief komen ook voor. Een iets minder vaak voorkomend motief is de vissenkop. Het toch wel typisch Jugendstil motief is de vrouwengestalte. Die komt voor in een imposant tegeltableau dat aangebracht is in de muur van de mooie 'Centrale Apotheek', aan de Tuinen in Leeuwarden. De haardracht van een 'made-moiselle', kan variëren van loshangend tot opgestoken haar.

De kunststijl moet ontstaan zijn circa 1888 in Tsjechië en zal van daaruit overgewaaid zijn naar de rest van Europa. Uitgerekend Alfonso Mucha, de grootheid in de Art Nouveauperiode, is in Tsjechië geboren.

De Art Nouveau valt in de periode van de 'fin de siécle' (letterlijk: het eind der eeuw). Ze kent een optimistisch wereldbeeld, het geloof in de toekomst.

Ze heeft een voorkeur voor nieuwe toepassingen in de architectuur (bijvoorbeeld: grote raampartijen). Assymetrie en ornamentiek verenigen de ontwerpers van de Art Nouveau.

Is er enig verschil tussen Art Nouveau en Jugendstil?

Het antwoord is ja. Het verschil uit zich in de vorm van de lijnen. De Duitse Jugendstil heeft hoekiger lijnen en is strenger, de Franse Art Nouveau is

minder hoekig en strak, is daardoor vloeiender en zwieriger. De gebruikte motieven van beide ontlopen elkaar niet zo veel. De grote overeenkomst tussen de Duitse en Franse variant is dat beide de 'biologische stijl vertegenwoordigen, een organisch lijnenspel, dat terug te voeren is op de natuur.
Bekende architecten en interieurontwerpers zijn o.a.:
Victor Horta, een Belg, ontwerper van het Salvoy hotel (1893) in Brussel.
Gaudi, schepper van zijn Sagrada Familia in Barcelona.
Louis Comfort Tiffany (1848-1933), ontwerper (in New York) van zijn kostbare lampen met gekleurd glas, de beroemde Tiffanylampen.
Tiffany is de zoon van een beroemde juwelier in New York. Hij bedacht de methode om stukjes glas in koperfolie te doen en ze vervolgens te solderen.
De lampen worden aanvankelijk geblazen maar worden daarna gemaakt van restjes overgebleven glas, die bij de productie van de gebrand-schilderde ramen gebruikt werden.
Zijn werknemers, meest vrouwen, voeren zijn ontwerpen uit, waarbij ze zelf de kleuren mogen bepalen! Elke Tiffanylamp is dan ook uniek en daardoor kostbaar!
Bekende ontwerpers van meubelen worden Emile Gallé (1846-1904), een Fransman, vooral bekend geworden van de in een libel gestileerde bloem-tafel en Hector Guimard (1867-1942). De laatstgenoemde ontwerpt de ingangen der Parijse metro (1899-1904). Louis Majorelle (1859-1926), uit Frankrijk en de Duitser B. Pankok (1872-1943) ontwerpen eveneens veel meubelen.
Onze eigen Nederlander, Hendrik Petrus Berlage (1856-1934), ontwerpt meubelen maar ook andere gebruiksvoorwerpen. Zelfs gebouwen als het Beursgebouw in Amsterdam en het St. Hubertusslot op de Veluwe worden op zijn naam geschreven. Voor Berlage bestaat geen onderscheid tussen bouw- en meubelkunst, 'een meubel is een klein bouwwerk en een gebouw is een groot meubelstuk'.
De veranderde wereldsituatie op economisch- sociaal- en cultureel gebied na 1914 en de opkomst van het beton, als het nieuwe bouwmateriaal, luiden het einde in van de L'Art Nouveau of Jugendstil. Brussel en Praag zijn steden die zich kunnen beroemen als L'Art Nouveau of Jugenstilstad.

Art Nouveau in Dokkum

Is er in Dokkum een pand te vinden dat aan een aantal Art Nouveau criteria voldoet? Jazeker! Aan de Stationsweg, nr. 29, staat het woonhuis van de heer Gerrit Jan Oosterhuis, oud internist van het ziekenhuis 'De Sionsberg' te Dokkum. Het perceel komt in 1908 voor op A 1683, artikelnr. 2683 Aalzum (gemeente Oost Dongeradeel). Later verandert het kadastrale perceelsnummer, doordat het perceel later in 1925 bij Dokkum wordt

ingelijfd. Het ontwerp van het huis is van 23 juli 1906, en is pas in 1908 ten uitvoer gebracht.
De huidige bewoner, sinds 1955 eigenaar en bewoner, mag best trots zijn op diens fraaie bezit. De woning voldoet (ondanks enige elementen van neo renaissance en neo classisisme) ruimschoots aan een aantal criteria van de Art Nouveau.

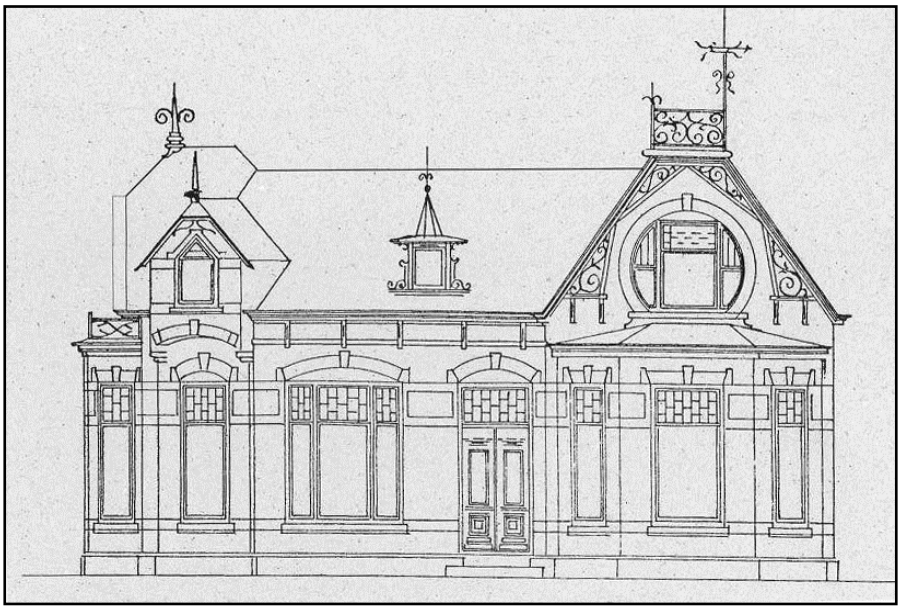

Waarom is dit fraaie 'heerenhuis', een ontwerp en bouwsel van architect, timmer-aannemer Willem D. Booyenga in Metslawier, een Art Nouveau ontwerp? In iedere muur vallen het siermetselwerk en de geglazuurde bakstenen op. Boven elk kozijn is het zweepslagmotief aangebracht en op de tegels in het portiek staan vissen afgebeeld. Gestileerde pauwenveren en insecten zijn in 1900 populair, maar ze komen hier niet voor. Het huis heeft aan het exterieur sierlijke, golvende lijnen en vormen, die typerend zijn voor de Art Nouveau. Het geheel wordt door fraaie torenachtige uitbouw-sels, met pinakels bekroond.

Engbert Sytsma
Engbert L. Sijtsma, landbouwer te Anjum, dient in 1906 een ontwerp in voor zijn nieuw te stichten 'heerenhuis' met een losstaand koetshuis, bedoeld voor de equipage. Het koetshuis wordt later afgebroken en een

groot gedeelte van het perceel grond wordt verkocht. In 1930 is er sprake van 'slooping', onduidelijk wat er verdwijnt. Het bijzondere van dit huis is, dat ook de oorspronkelijke indeling nog aanwezig is!
Volgens het bouwplan, uit 1906, bestaat het huis uit de volgende vertrekken: - een bergplaats – werkplek – studeerkamer - gang (2x) – slaapkamer – vestibule – woonkamer - voorkamer (2x) – keuken – kelder en een alkoof.
Engbert L. Sijtsma, op 30 oktober 1869 geboren te Anjum, gehuwd met Froukje Oebeles Viersen (geboren op 29 november 1870, Anjum), worden de opdrachtgevers:
'Aan den adressant W.D. Booijenga vergunning te verlenen om voor den Heer E.L. Sytsma om diens gebouwd huis te Aalzum de staketten te plaatsen'.

Stationsstraat 1909-1910 met rechts het huis van Sijtsma, let ook op de jonge aanplant.

Na de voltooiing van het huis (twee jaar na de bouwaanvraag) trekken de nieuwbakken eigenaars er in. Sijtske Andries Hooghiem wordt de eerste inwonende dienstbode. Ze is geboren op 26 maart 1888 te Morra. Op 29 augustus 1910 vertrekt ze naar Hantum.
Froukje Viersen, vroeg wees geworden, komt bij oom en tante te wonen. Ze is geboren op 28 november 1903, vertrekt op 29 maart 1919 naar Veendam.

Tot en met 31 december 1925 blijft bovenstaand echtpaar bewoner van het huis. Uit overlevering blijkt dat elke morgen de equipage van stal gehaald wordt. De koetsier van de heer des huizes neemt de leidsels over en in draf gaan paard en rijtuig richting Anjum, waar de boerderij van de Sytsma's staat. Landbouwer Sytsma vindt het blijkbaar in het nieuwe huis te Dokkum gerieflijker wonen dan op de oude boerderij!
Engbert Sytsma overlijdt op 30 april 1928 en zijn vrouw Froukje op 26 december 1932.
Vanaf 1926 wordt Jan Meindertsma eigenaar en bewoner, geboren op 8 mei 1857 te Oostrum en overleden op 19 februari 1936. Hij was een zoon van Jan Pieters Meindertsma en Tjitske Martinus Postmus en weduwnaar van Maaike Hania.
Vanaf 1934 wordt Jan van der Gang bewoner. Geboren op 28 juli 1893 te Dokkum, gehuwd met Catharina Johanna Lukkien, geboren op 25 juli 1897 te Loosduinen. Volgens het kadaster worden ze voor 1/3 deel eigenaar.
Het echtpaar heeft twee kinderen, te weten Sita, geboren op 1 maart 1926 te Amsterdam en Rudolf, geboren op 25 januari 1930, sinds 1934 ingezetenen van Dokkum.

Stationsstraat 29 in het voorjaar van 2005

Een foto uit 1935 toont ons hun straat, de lommerrijke vooroorlogse Stationsweg, met haar bomensingels, sloten en bruggetjes. Een brede laan als idyllisch decor voor hun prachtige 'heerenhuis'. Niet voor niets wordt in deze tijd de laan ook wel 'Villalaan' genoemd!
In de oorlogsjaren (1940-1945), worden een aantal evacué's door het gezin van der Gang opgevangen. Vlak na de bevrijding komen andere mensen bij het gezin in wonen, die geen dak boven het hoofd hebben, als gevolg van het enorme woningtekort. Door oorlogshandelingen waren veel huizen kapot geschoten of zwaar beschadigd.
Er werd niet meer gebouwd omdat het benodigde materiaal niet meer voorhanden was. Bovendien gingen veel mensen niet trouwen, maar wachtten op rustiger vaarwater.
Vanaf 1951 (het huwelijk van dochter Sita (van der Gang) met Lourens Kits, algemeen procuratiehouder bij machinefabriek Prins), wordt dit echtpaar eigenaar en bewoner.
De huidige bewoner, Gerrit Jan Oosterhuis, heeft het pand door bemidde-ling van een oom gekocht. In 1955 vertrekt hij samen met zijn vrouw, Froukje van Dijk, en hun kinderen vanuit Koepand Timor (Indonesië) naar de huidige woning. Beide echtelieden zijn geboren op 3 september 1917! Froukje van Dijk overlijdt in september 1991.

Details van tegeltjes in de gang (links) en het stucwerk (rechts)

Vol trots laat de huidige bewoner de fraaie vestibule en voorste gang (wegzijde) zien. De deurposten aan weerszijden worden bekroond met timpanen. Ook in de achterste gang en in overige vertrekken komen kraalversieringen voor. De schouwen in de woonvertrekken en studeer-kamer zijn in de neo-classisistische stijl uitgegevoerd, het stucwerk is in

een aantal vertrekken neo-barok en in een ander vertrek weer puur Art Nouveau. Opvallend is de zwart-wit mozaïekvloer in de bijkeuken.
De achterdeur van het huis is eveneens uitgevoerd in Franse Art Nouveau stijl, duidelijk te herkennen aan het zweepslagmotief.
De houten trap met sierlijk gesneden spijlen die naar boven leidt en het originele authentieke geblazen glas zijn gespaard gebleven bij de felle brand op prinsjesdag 1996.
Het dak is aan de hand van de originele bouwtekeningen en foto's aan de buitenkant in nagenoeg oorspronkelijke staat teruggebracht en op de monumentenlijst geplaatst.
Huizen als deze komen dan ook weinig voor, zeker in het noorden.

Een huis laten bouwen in de prachtige Art Nou-veau stijl wordt helaas niet meer gedaan. De tegenwoordige nieuw-bouwhuizen zijn in vergelijking met die stijl sober opgetrok-ken. L'Art Nouveau met haar 'schwung' en elegantie hoort dan ook thuis in de tijd van onze grootouders, de 'fin de siècle'.

(Met dank aan ieder-een die behulpzaam is geweest, met name de heer G.J. Oosterhuis, de familie Kits-van der Gang en de heer T. Jongsma.)

Bronnen

Kadaster; kadastrale leggers, plans en kaarten, 1900-….
Bevolkingsregister, 1906- 1914.
Persoonskaarten, 1920-1939.
Notulen burgemeesters en wethouders, vanaf 16 september 1907 tot en met 23 september 1909, OD Arch. 315.
Bouwtekeningen (ontwerp), 1906
Collectie G. Jongeling.

Geraadpleegde literatuur

Dragt, G.W.I., *Dokkum in oude ansichten*, dl 1, arch. 226 A.
Rapport (MIP), Monumenten Inventarisatie Project, regio noord, 1990.
Crespin, A. e.a., *Bruxelles fin de siècle*, Paris, 1994.
Eliëns, T.M., *Het Art Nouveau Art Deco boek*, Zwolle, 2003.

IE, SA AS IT WIE MAR NEA WER WÊZE SIL.

Boekbespreking door D.A. Zwart
(d.a.zwartdijkshorne@home.nl)

'Ie, sa as it wie mar nea wer wêze sil', is een boek wat onlangs uitgekomen is, met als auteur Wietse Plantinga, oud inwoner van Ee (1923-1945).

In het voorwoord vertelt hij hoe het boek tot stand gekomen, dat hij zijn jeugdjaren in Ee heeft doorgebracht en zijn herinneringen graag op papier wilde zetten. Personen die hem behulpzaam zijn geweest voor de tot stand koming van het boek zijn, Ynske Bekker, Jaap en Andrea Plantinga, Bert ter Steege en Tjerk Spriensma.
In ieder hoofdstuk geeft de auteur een treffend beeld van Ee zoals dat in zijn beleving geweest is. Een dorp met een bruisend verenigingsleven en met een behoorlijk aantal middenstanders.
In het hoofdstuk 'De Tibsterwei' komt de schrijver al aardig op dreef. In bloemrijke taal begint zijn 'dream' van een vervlogen tijd bij het paard van Smedema. 'Neist my stiet Smedema's hynder, mei de kop oer de hikke, syn koart sturtsje giselet hinne en wer om de lêstige miggen fuort te jeijen'. Wybren Kooistra reed met de hondenkar vol 'diggelguod' door het dorp. Om met zijn kar te mogen rijden had Kooistra een geldig rijbewijs!
Lubbert Visser, beter bekend als 'Lubbert Kûper', was kuiper en fotograaf van beroep.

'Mei in grut houten tastel op in trijepoat en mei in swarte doek oer de holle stie hy dan in skoftsje te pielen. Dan kaam der in glêzen plaat yn'. Als langste man van Ee gold 'Grutte Eibert', van Tibma. Aan de Strjitwei stonden de twee markante café's/herbergen, 'De Pilaars', genoemd naar de twee ronde houten pilaren bij de ingang, en de uitspanning van Wieger Hoekstra. Bij de laatste konden paard en rijtuig gestald worden. Meester Wijkstra, hoofd der hervormde school bouwde in zijn vrije tijd radio's en toerde als eerste in een auto rond.

In diezelfde tijd liep 'Louw Aaltsje' als 'bolkoerrinster' bij de deuren langs. 'Jan gie mei de bakfyts fol hoarntouwen,

spantouwen, jalings, stringen, byntou en al sok ark de boer op en ferkocht ek amers, dweilen, skrobbers en bjinders foar it bûthúshimmeljen'.
Vader Johannes en zoon Hylke Visser worden als molenaars genoemd. Hun molen brandde 1962 af om daarna niet meer te worden opgebouwd.
Als 'hekkesluiter' is achterin het boek het dorpslied afgedrukt.
Het geheel is voorzien van een in kleur uitgevoerd kaft, de tekst is verluchtigd met een fiks aantal foto's. De enige manco is dat een aantal van deze afbeeldingen niet altijd even scherp zijn. Wat overeind blijft is dat het een degelijk en interessant boek geworden is, met gevoel voor 'human interest' en detail. Wietse Plantinga heeft in mijn optiek als 'âld Iester' dan ook een boeiend stuk 'oral history' geschreven, die het lezen meer dan waar maakt.
Titel: 'Ie, sa as it wie mar nea wer wêze sil'.
Auteur: Wietse Plantinga.
Aantal pagina's: 46.
Prijs: 10 euro.
Voor nadere info: Jaap Plantinga, 0519-518467.

Werkgroep in oprichting:

KUSTVISSERIJ IN DE DONGERADELEN IN HISTORISCH PERSPECTIEF.

Op verzoek van de "Historische Vereniging NoordOostFriesland".
Eerste lid: Gerard de Weger Moddergat, email: j.de.weger01@freeler.nl

Mogelijke onderwerpen in onderzoek:
Families: die met kustvisserij annex waren vóór 1925.
Schepen: typen eigenaren bemanningen.
Plaatsen: waar vanuit de kustvisserij beoefend werd in noord - oostfriesland.
Rampen: Die betrekking hebben op de kustvisserij in dat gebied.

De eerste opdracht is:
Inventariseren bij de leden die al onderzoek gedaan hebben of er informatie beschikbaar is over de "bronnen" en of "verhalen" over deze vier onderwerpen en wat er mee gedaan mag / kan worden.
Alle bronnen en verhalen over deze onderwerpen zijn welkom en zullen daarna beschikbaar komen voor De Sneuper en archief.

SYBRIGJE HARINGS BEDANKTE VOOR LIDMAATSCHAP N.H. KERK

A. van der Wel-Prins (welprins@planet.nl)

Open brief aan O. Viersen

Geachte heer Viersen,
Het is geestig om Uw stukje over een bijzondere voorouder te lezen op de website van de vereniging (Verhaal van de maand januari 2001). Ook in mijn kwartierstaat is de naam Viersen vertegenwoordigd. En wel door Aukje Jans Viersen, geb. 1739 en overleden in 1826 te Dantumadeel. Zij huwt voor de tweede maal in 1774 te Hiaure met Pier Pieters van Prins en die komt voor in mijn stamboom Prins. Aukje Jans heeft een broer, uw voorvader Ype Jans, die getrouwd was met Sybrigje Harings Feenstra/ Teenstra. Onderstaand verhaal kwam ik tegen over deze vrouw:
Sybrigje Harings Feenstra/Teenstra, gedoopt 9-2-1754 te Dokkum, over-leden 13-8-1827 te Wanswerd. Sybrigje wordt lidmaat op belijdenis op 6-3-1790 van de N.H. kerk te Rinsumageest. Zij is van katholieke huize. Op 11-10-1799 zegt ze haar lidmaatschap weer op, wat blijkt uit een door haar geschreven brief die is opgenomen in het lidmatenboek. De brief luidt alsvolgt:

De ondergetekende, Sybrigje Harings, huisvrouw van Ype Jans, reeds sedert eenige jaren aangenomen tot lidmaat dezer gemeente, is hierdoor gebragt in onaangenamen en zeer verdrietige omstandigheden, wijl deze aanneming, welke zonder toestemming van mijn man gebeurde, oorzaak geweest is van gedurige huislijke twist en verdeeldheid, welke daardoor ook verhinderd heeft, dat ik de uitdeling van het H. Avondmaal nooit heb kunnen bijwonen, daar ik en als vrouw en als moeder des huisgezins mij verpligt vind alles toe te brengen deze onenigheid, welke dag aan dag vermenigvuldigt, uit de weg te ruimen en, zoveel in mij is, de vrede en eensgezindheid in mijn huisgezin weder te herstellen, zoo vond ik mij in de noodzakelijkheid om door dezen aan de kerkenraad mijn lidmaatschap op te zeggen en te verklaren, dat ik mij ontslagen houd van de betrekking in welke hierdoor meer als voorheen was geplaatst, gedienstig verzoekende dat, wijl huislijke rust en vrede mij tot dezen stap heeft genoodzaakt, de opzieners der gemeente met deze mijne verklaring genoegen willen nemen. Actum Rinsumageest den 11 october 1799. Sybrigje Harings.
(Bron:lidmatenklapper van Rinsumageest, gedateerd 11-10-1799)

AFBRAAK AALSUMERPOORT DOKKUM 1827

In het archief van Oostdongeradeel zijn onderstaande twee brieven van de gemeente Dokkum gevonden, gericht aan het bestuur van de gemeente Oostdongeradeel. De eerste brief geeft een beeld van de toestand van de wegen in die tijd, de tweede geeft het exacte moment van afbraak van de Aalsumerpoort en de plaats van het paardenwed, “het badhuis” voor de paarden.

Dockum den 30 November 1827.
Daar de weg in Uw Ed. Achtb(er) Grietenij, loopende van de Aalsumerpoort tot aan de brug bij het verlaat in zoodanigen slechten staat zich bevindt, dat dezelve een groot gedeelte van het Jaar niet dan met moeite kan worden gepasseerd, hetwelk voor de passanten met wagens en paarden, zoo wel naar als van deze stad een groot bezwaar oplevert, en door welken slechten staat des weges, zeer veel modder van de wagens gemelde poort inkomende in deze Stad wordt gebragt, waardoor de straten tot aan de zoogenaamde lange pijp geheel met aarde en klei bedekt zijn; hebben wij de eer UED(le) Achtb(en) door dezen te verzoeken, om wel te willen bevorderen dat gemelde weg worde verbeterd en in eenen passabelen staat worde gebragt en bestendig onderhouden, biedende wij UED(e) Achtb(en) tot bereiking van dit einde door dezen aan het puin en het keizel,
welke van het afbreken der gemelde poort zal afkomen.
Aangenaam zal het ons zijn met een spoedig antwoord op onze propositie te worden vereerd,
Hoogachtend, R. van Kleffens,
Ter Ord(tie) van dezelve A. van Slooten

(OOD nr. 346, nr. 323)

Dockum den 30 November 1827
Door dezen hebben wij de eer UED Achtb(e) te verzoeken ons wel te permitteren om de afbraak welke van de Aalsumerpoort zal komen, provisioneel te mogen plaatsen buiten die poort langs de Stadsgracht, bij het aldaar zijnde paardenwed.

Burgemeester en Wethouders der Stad Dockum.
R. van Kleffens, Ter Ord(tie) van dezelve A. van Slooten

(OOD nr. 346, nr. 321)

INHOUDSOPGAVE

118	Redactioneel	P. de Haan
118	Bestuurlijk	
119	Ledennieuws	G. Bouma
	Genealogie	
120	Genealogie Osinga, dl 2	E. Smits
126	Kwartierstaat Theunis Doekes Prins	A. vd Wel-Prins
136	Mormonen en de genealogie	R.R. vd Ploeg
140	Bartholomeus Cornelis Folker(t)sma	W. Folkersma
	Persoonsbeschrijvingen	
135	Mijn favoriete voorouder: J.J. Schmidt	E. Smits
142	Wybren Annes de Jong	J. Meijer
	Streekgeschiedenis	
144	De Huguenin-kaarten van Friesland	H.J. Versfelt
150	De Nooitgedacht 1811, deel 1	F. Duinstra
153	Wegen en paden in Oostdongeradeel, deel 2	R. Tolsma
165	Het mooiste huis van Dokkum?	D.A. Zwart
175	Afbraak Aalsumerpoort Dokkum in 1827	R. Tolsma
	Varia	
134	Huwelijkskaartjes	H. Bouta
162	Eelse Visser en de Mobilisatie 1914-1918	A.K. Visser
164	Aanvulling kwartierstaat Th.D. Prins	A. vd Wel-Prins
172	Boekbespreking “Ie sa’t it wie”	D.A. Zwart
173	Werkgroep “Kustvisserij” in oprichting	G. de Weger
174	Sybrigje Harings bedankte voor lidmaatschap	A. vd Wel-Prins

In De Sneuper nummer 77, december 2005, onder voorbehoud:

Stamlijn Hillechien Holthuis	J.S. Heeringa
Genealogie Van der Hoek	E. Smits
Genealogie Leistra	G. Leistra
Mijn favoriete voorouder: Gosling Hemkes Elzinga	R.R. vd Ploeg
Wegen en paden in Oostdongeradeel, dl 3	R. Tolsma
De Nooitgedagt, dl 2	F. Duinstra
Problemen met schoolmeesters in Foudgum en Nes	R. Tolsma
Een dienstweigeraar uit 1816	J.A. Paasman
De eerste uitgevers van prentbriefkaarten van Dokkum	E. Smits
Monsterrollen	J. Meijer
Kinderarbeid	L. Meerema